

KARLOVA UNIVERZITA

Fakulta humanitních studií

Rozdílné konceptualizace ‚zvířat‘ a ‚vlastnictví‘ mezi Prvními národy Kanady a kanadskou vládou: případ smluvních vyrovnání mezi Denéy / Métisy a kanadskou vládou

Bakalářská práce

Autorka práce: Johana Musálková
Vedoucí práce: Mgr. Martin Heřmanský, Ph.D.
Počet normostran: 52

Praha 2013

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 24. června 2013

Johana Musálková

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá rozdíly v konceptualizacích ‚zvířat‘, ‚vlastnictví‘ a ‚národních zájmů‘ mezi Prvními národy Kanady a kanadskou vládou. Tyto dvě rozdílné konceptualizace zmíněných pojmů jsou odvozeny ze dvou rozdílných diskursů. První diskurs se váže k Prvním národům Kanady a jejich specifického vnímání zvířat a půdy, na které jsou tato zvířata lovena. Druhý diskurs, přijímaný kanadskou vládou, má své kořeny v evropském koloniálním diskursu. Tento diskurs zároveň zůstává dominantním ve většinové kanadské společnosti. Aby První národy byly schopny prosadit své zájmy a cíle, jsou nuceny přijímat dominantní rétoriku většinové společnosti, která jim byla původně cizí. Dochází tak k posunu významů pojmů, jako je například ‚vlastnictví‘ nebo ‚národ‘. Tyto pojmy, nejdříve působící v diskurzivním boji ve prospěch dominantní skupiny, jsou vytaženy z původního koloniálního kontextu a následně použity těmi, kteří byli kolonizováni. Jak strategický esencialismus funguje v praxi, je demonstrováno na příkladech smluv mezi Denéy a Métisi, Prvními národy Kanady, a kanadskou vládou.

Annotation

The present bachelor thesis addresses differences in conceptualizations of notions of ‘animals’, ‘property’ and ‘national interests’ between Canadian First Nations and the Government of Canada. The two different conceptualizations of the terms are derived from two different discourses. The first discourse is related to Canadian First Nations and their distinctive understanding of animals and land they hunt on. The second discourse, which has been adopted by the Canadian government, roots from the European colonial discourse. Furthermore, this discourse remains dominant within the majority of Canadian population. For the purpose of achieving their goals and interests, First Canadian Nations are forced to adopt dominate rhetoric of majority population, even though this rhetoric is originally external to them. That leads to catachresis of notions such as ‘property’ or ‘nation’. Those notions previously used in discursive struggle for the benefits of the dominant group are taken apart from the colonist context and are subsequently re-used by the decolonized. How strategic essentialism works in practice is shown on the examples of agreements between Dene and Métis, the First Canadian Nations, and the Canadian Government.

<u>Prohlášení</u>	1
<u>Anotace</u>	2
<u>Obsah</u>	3
<u>Úvod</u>	4
1. <u>Kapitola</u>	6
• Tradiční ekologická znalost.....	6
• Důvěra a dominance.....	8
• Koncept vnímajících bytostí rozpracovat.....	9
• Domestikace a vlastnictví.....	11
• Denéové / Métisové.....	17
2. <u>Kapitola</u>	20
• Číslované smlouvy.....	20
• Předběžná denéská / métiská smlouva.....	23
• Dokument dvě a tři.....	27
• Kompletní denéská / métiská smlouva.....	30
• Samospráva.....	33
• Strategický esencialismus.....	35
<u>Závěr</u>	38
<u>Bibliografie</u>	39
<u>Příloha</u>	44

Úvod

V dnešním post-koloniálním světě jsou otázky právních nároků a reparací dekolonizovaných původních obyvatel palčivým tématem. Původní obyvatelé bývalých koloniálních zemí poměrně hlasitě artikuluji své požadavky týkající se půdy, kulturní svébytnosti, finančních reparací a samosprávy. Mě osobně v post-koloniálním diskursu nejvíce zajímá, *jakým způsobem* původní obyvatelé artikuluji své požadavky. Tím mám na mysli, na jakých paradigmatech a ideologiích zakládají své argumenty pro dosažení svých cílů. V post-koloniálních zemích, jako je například Kanada, o které pojednává tato práce, se často setkáváme s velice rozdílnými způsoby konceptualizace světa mezi původními obyvateli a euro-Kanadany. Tyto rozdílné konceptualizace stojí často ve vzájemné antagonii a vedou k diskurzivním bojům. V kanadském případě je euro-kanadská ontologie dominantní, zatímco způsob, jakým původní obyvatelé vnímají a chápou svět, je sdílen většinovou společností spíše nepatrně. Pakliže chtějí původní obyvatelé dosáhnout svých cílů, jsou nuceni artikulovat své požadavky v ‚jazyku mocných‘.

Tato práce se zabývá konkrétním případem rozdílných konceptualizací ‚zvířat‘ a ‚vlastnictví‘ mezi původními národy Kanady a kanadskou vládou. Domnívám se, že První národy Kanady konceptualizují zvěř, kterou loví, radikálně jinak, než jak tato zvířata vnímá kanadská vláda. Denéové, jeden z Prvních národů Kanady, kterým se tato práce věnuje, konceptualizují zvířata jakožto ‚vnímající bytosti‘, které dávají samy sebe lovcům darem. V denéové ontologii nejsou zvířata, která Denéové loví, vnímána ani jako ‚divoká‘, ani jako ‚domestikovaná‘. Rozdělení zvířat na ‚domestikovaná‘ a ‚divoká‘ má kořeny v klasifikačním systému přijatém kanadskou vládou, který vychází z evropského koloniálního diskursu.

Tyto dvě konceptualizace zvěře, denéový koncept zvířat jakožto ‚vnímajících bytostí‘ a vládní klasifikace zvířat jakožto divokých, nebo domestikovaných, vycházejí ze dvou rozdílných diskurzů, které se nacházejí ve vzájemné antagonii. Vládní diskurs, který zastává většinová kanadská společnost, je dominantní. Aby Denéové byli schopni prosadit své zájmy a cíle, jsou nuceni přejmout dominantní rétoriku liberálního

„vlastnictví“ formulovanou Johnem Lockem a kanadskou ústavou, která jim byla původně cizí.

Denéové mohou přijmout tvrzení, že zvířata, která loví, jsou „divoká“, a požadovat právo „profit a prendre“, anebo mohou přijmout myšlenku, že zvířata, která loví, jsou „domestikovaná“. To by znamenalo, že se daná zvířata nacházejí v denéském vlastnictví a území, na kterém Denéové loví, by mohlo být prohlášeno za soukromý ranč. Obě varianty by ale nutily Denéy k markantním ústupkům v konceptualizaci toho, jakou zvěř loví a na čem se zakládá jejich vzájemný vztah s touto zvěří.

Denéové zároveň přejali „národnostní“ rétoriku, ve snaze o dosažení denéské samosprávy. Získání samosprávy umožní Denéům prosadit své zájmy v praktické rovině a zároveň nebýt v konfliktu s většinovou kanadskou společností a jejími liberálně-demokratickými hodnotami. Případná denéská samospráva by, jak se domnívám, vyřešila mnoho otázek týkajících se lovu a konceptualizace toho, jakým způsobem jsou (mají být) daná zvířata chápána tímto Prvním národem Kanady.

Své názory demonstrují na smlouvách uzavřených mezi Denéy a kanadskou vládou v letech 1899 a 1921. Dále se věnuji Předběžné smlouvě z roku 1988, Smlouvě o kompletních pozemkových nárocích z roku 1993 a Předběžné smlouvě o samosprávě z roku 2003. Tyto tři smlouvy se netýkají pouze denéských skupin, ale také Métisů, dalšího Prvního národu Kanady, který se rozhodl připojit k Denéům v jednání s kanadskou vládou ve snaze o docílení pozemkových reparací a samosprávy.

V neposlední řadě také tvrdím, že způsob, jakým Denéové a Métisové artikulují své požadavky, může být chápán jako příklad „strategického esencialismu“. Tento pojem vychází z post-koloniálních studií a váže se k situaci, kdy marginální skupina přejme konceptuální repertoár dominantní skupiny ke svému prospěchu. Dochází tak k posunu významů pojmů, jako je například „vlastnictví“ nebo „národ“. Tyto koncepty, které dříve sloužily k negativní esencializaci marginální skupiny, tato stejná skupina použije v diskurzivním boji jako esencializaci pozitivní.

První Kapitola:

- Tradiční ekologická znalost

V kanadském post-koloniálním kontextu existují dvě konkurenční formy znalosti. Colin Scott se ve svém odborném antropologickém článku *„Věda Západu, mýtus těch druhých“*¹ domnívá, že euro-Kanadčané stejně tak jako První národy Kanady praktikují „vědu“, jakožto systematický způsob poznávání skutečnosti na základě empirického a rozumového poznávání (Scott: 1996). Znalost původních obyvatel je ale mnohdy označována za „mytologii“ v pejorativním slova smyslu, zatímco euro-kanadská znalost je označována jako „věda“, jejíž závěry jsou kvalitativně hodnotnější než závěry vyvozené z „mýtu“ (Scott: 1996). Jakým způsobem spolu tyto konkurenční formy znalosti interagují, může být ukázáno na příkladu lovu polárních sobů popsaném Timem Ingoldem:

Když se lovec přibližuje k polárnímu sobu, v určitém bodě nastane kritická chvíle, kdy si sob všimne přítomnosti lovce. Vtom se ale stane něco zvláštního. Místo aby se sob snažil nebezpečí uniknout, obrátí se k lovcovi čelem a strne. Biologové vysvětlují toto chování jako adaptaci vůči vlkům. Když sob znehybní, vlk udělá to samé. Oba hledíce na sebe sbírají zbytky sil k poslednímu dějství; sob se pokusí o útěk a vlk vynaloží všechnu svou energii, aby soba ulovil. Tato úniková strategie dává sobovi výhodu, protože je to právě on, kdo se první dá do pohybu a obecně vzato, zdravý dospělý sob je rychlejší než vlk. Co je ale vůči vlkovi výhodou, je zároveň vůči lidskému lovcovi se střelnou zbraní v ruce nevýhodou. Když si sob uvědomí přítomnost lovce a následně zkoprní, člověk má skvělou příležitost zamířit a vystřelit (Ingold: 2000: 13).

Kriové, První národ severovýchodní Kanady, ke kterým se budu často odkazovat a porovnávat je s Denéy a Métisi, vysvětlují toto sobí chování jinak než západní biologové. Karibu, jak se sobům polárním/arktickým říká v Severní Americe, dávají sami sebe lovcovi darem. Dělají tak s vědomým úmyslem, na důkaz dobré vůle či dokonce lásky

¹ ‘Science for the West, Myth for the Rest’

k lovcí. Fyzická schránka zvířete není uzmuta, nýbrž obdržena darem. Právě v tom kritickém momentu, kdy proti sobě lovec a karibu stojí tváří v tvář, se projeví záměr, stejně jako když se na sebe dívá muž se ženou (Ingold: 2000: 13). V krátké ontologii existuje konec konců mnoho paralel mezi lovem a fyzickým milováním (Ingold: 2000: 13). Z pohledu biologů je možné vnímat interpretaci Kríů s nedůvěrou a cynismem. Idea ‚obdržení zvířete darem‘ se dá snadno interpretovat jako šikovná logická klička, jak se zbavit morální tenze a etických otázek týkajících se lovu a zabití. Lovce se tak přeci zříká zodpovědnosti za smrt jiné bytosti a přesouvá ji na zvíře samotné. Jestliže bylo sobím záměrem a přáním, aby ho lovec usmrtil, lovec pak nenese vinu za jeho skon (Ingold: 2000: 14).

Ať je tomu jakkoli, není mým cílem soudit, která z interpretací je pravdivější. Nezajímá mě, jestli obě (anebo žádné) vysvětlení popisují *správně* ‚reálný‘ či ‚objektivní‘ stav toho, jak se věci mají. Ingold píše, že „hlavní starostí antropologů není soudit pravdivost určitého tvrzení, ale snaha o pochopení toho, co dané tvrzení znamená v kontextu, z kterého vzešlo² (...) v jejich zájmu je spíše ukázat, jak lovec dává své bezprostřední zkušenosti se zvířaty, s kterými se střetává, formu a význam, skrze rámec daných vzorců, vzájemně propojených konstruktů a tvrzení, kterým se v antropologickém žargonu říká kultura“³ (Ingold: 2000:14). Nejde mi tedy tolik o to, ‚jak se věci mají‘ neboli ‚která interpretace je pravdivá‘, ale spíše mě zajímá, v jakém kulturním kontextu se různé interpretace objevují neboli jaký je širší kulturní kontext dané interpretace.

Podle mnoha vlivných antropologických výzkumů se dnes jeví už poměrně jistě, že původní / První národy Severní Ameriky vnímají své prostředí a vztah mezi člověkem a přírodou radikálně jinak než evropští „Westerners“, Západané (Berglund & Anderson: 2003, Berkes: 2008, Bird-David: 1990, Cruikshank: 2005, Ingold: 2000, Sandlos: 2007, Scott: 1996 ad.). Toto „jiné“ chápání prostředí a vztahu mezi lidmi a přírodou bývá často označováno jako „tradiční ekologická znalost“ (TEK) anebo jako „lokální“ či „domorodá

² „The anthropologist’s first concern is not to judge the truth of the proposition but to understand what it means, given the context in which it is advanced” (Ingold: 2000:14).

³ „Their concern is rather to show how hunters’ direct experience of encounters with animals is given form and meaning within those received patterns of interconnected images and proposition that, in anthropological parlance, go by the name of nature” (Ingold: 2000:14).

znalost⁴. Od devadesátých let dvacátého století mají debaty týkající se TEK mezinárodní charakter a váhu. Je tomu tak jednak v rámci akademických diskusí a environmentální antropologie a také v rámci každodenní komunikace mezi původními národy (Cruikshank: 2004). Z těchto diskusí, sahajících od otázek udržitelnosti zdrojů až k vykořisťování TEK farmaceutickými společnostmi, mě zajímají především otázky právních nároků původních obyvatel Severní Ameriky na lov „divoké“ zvěře (Asch: 1989). Konkrétněji řečeno, je důležité správně pochopit, jakým způsobem původní Kanadané konceptualizují zvěř a s ní spojené využívání půdy. Domnívám se, že nepřesné, či dokonce nesprávné chápání toho, jakým způsobem tyto První národy konceptualizují zvěř a využívají půdu, vedlo ze strany kanadské vlády k jejich právnímu znevýhodnění, které je stále aktuální. Uvědomuji si potenciální rozsah daného tématu, který by mohl snadno přerůst nad možnosti této studie, a proto se teoretický rámec výzkumu soustředí především na Denéy a Métise obývající kanadské Severozápadní teritorium.

- Důvěra a dominance

Tim Ingold, britský antropolog působící na Aberdeenské univerzitě, se ve své knize *Vnímání životního prostředí*⁵ zabývá mimo jiné tím, jak se lovci a sběrači vztahují ke svému životnímu prostředí a jak vnímají lovenou zvěř (Ingold: 2000). Jak už bylo naznačeno, podle Ingolda Kríové, nejpočetnější První národ Kanady, který je svým životním stylem i kulturou v mnohém velice podobný Denéům, nevnímají zvěř, kterou loví, jako nějaké prapodivné a vzdálené bytosti žijící kdesi v divočině (Ingold: 2000: 69), v temném, neprozkoumaném a necivilizovaném prostoru (Light: 1995: 195). Chápání určitého prostoru jako „divočiny“, která může být kultivována, je pro Kríe zcela vzdálené. (Ingold: 2000: 73). Vztah lovce k životnímu prostředí a zvěři je vnímán na bázi *důvěry* (Ingold: 2000: 69). Důvěrou je tady myšleno zvláštní spojení autonomie a závislosti. Je možné vidět určitou paralelu mezi vztahem ke zvířatům a rostlinám, který se projevuje při lovu a sběru, a vztahem mezi lidmi, který se projevuje v lidském sdílení (Ingold: 2000: 69). Na principiální rovině jsou tyto dva

⁴ Pro zjednodušení textu budu nadále používat pouze TEK.

⁵ The Perception of the Environment

vztahy pro Ingolda ne pouze analogické, ale přímo totožné v tom smyslu, že se zakládají na bázi důvěry (Ingold: 2000: 69). Někomu důvěřovat znamená mít dotyčného neustále na paměti a zároveň doufat, že ten druhý má na paměti vás. Neznamená to něčeho se dožadovat, ale věřit, že dotyčný vám dobrovolně dá, co potřebujete, pakliže je to v jeho silách (Ingold: 2000: 70). Stejně tak jako jsou lovci a sběrači na sobě vzájemně závislí, ale zároveň si uchovávají velkou míru osobní autonomie, vztah mezi ‚mimolidskými osobami‘ (*non-human persons*) a lovci-sběrači je založen na bázi důvěry (Ingold: 2000). Naproti tomu vztah zemědělců a pastevců k životnímu prostředí a zvěři je založen na bázi *dominance* (domestikace), na bázi podrobení si světa, přírody a zvířat. Hlavní rozdíl je v prostředcích, jakými si lovci a farmáři zajišťují přístup ke zvěři, na které jsou závislí. Kdyby lovec použil vůči zvířeti stejné prostředky jako zemědělec/pastevce (fyzické donucování, restrikce pohybu, plánované množení atd.), provinil by se vůči principu důvěry. Mezi lovci a zemědělci/pastevci tedy existuje rozdíl, ne-li přímo rozpor v tom, jak vnímají své prostředí. Dá se také říci, že existuje určitý rozpor v tom, jak vnímají své prostředí původní národy Kanady a Euro-Kanaďané. Tento rozdíl v chápání životního prostředí je do určité míry podobný tomu mezi lovci a zemědělci/pastevci. “

- Koncept vnímajících bytostí

Kriové, podobně jako Denéové / Métisové, na které se později zaměřím výhradně, nevnímají lovenou zvěř (například karibu, ryby a divoké husy) ani jako domestikovanou – ve smyslu *dominance* – a ani jako divokou (Asch: 1989, Ingold: 2000, Ingold: 1987, Sandlos: 2007, Usher: 2004). Lovnou zvěř chápou jako vnímající bytosti (*sentient beings*), které smysluplně reagují na chování lovců. Za „vnímající bytosti“ může být také považován ledovec či kámen anebo také spirituální ochránci zvěře a jiných bytostí, kteří nemají hmotnou podstatu. Koncept ‚vnímajících bytostí‘ se objevuje poměrně často v antropologických studiích Severní Ameriky (Bird-David: 1990, Cruikshank: 2005, Hallowell: 1960, Ingold: 2000, Scott: 1996, Wenzel: 1991) a je i významným pojmem v mém teoretickém výzkumu.

Například Collin Scott se zaměřil na to, jakým způsobem Kríové loví divoké husy. Lov hus je pravděpodobně největším rituálem a ekonomickou událostí v životě Kríů. Odehrává se na podzim a na jaře, když husy táhnou podél pobřeží Hudsonu a Jamesovy zátoky. Husy jsou chápány jako smyslově vnímající i morální bytosti. Lovcům není například dovoleno plýtvání, špatné zacházení s poraněnými ptáky, zabíjení vůdčích hus anebo hus-albínů, a především je přísně zakázáno zastřelit více kusů, než je třeba. Jakmile jsou tyto zákazy porušovány, divoké husy se o tom dozví a příští sezonu se na mokřadech, kde jsou loveny, už nezastaví k odpočinku. Nemluvě o tom, že drzého lovce postihne trest v podobě nemoci, ba i smrti. Husy jsou tedy v chápání Kríů schopny jednat, reagovat i trestat (Scott: 1996).

Berkes se v podobném duchu zajímá zase o lov karibu. Karibu jsou nejhojnějšími velkými savci Kanady a jsou nesmírně důležití pro tradiční ekonomiku původních obyvatel kanadské tundry (Berkes: 2008). Na začátku dvacátého století se lovcům dostaly do rukou nové zbraně, konkrétně opakovací zbraně, a tak zapomněli na pravidla lovu, závazky i důvěru ve vztahu ke karibu. Začalo velké vyvražďování a plýtvání. Karibu se po tomto lidském zpronevření závazkům po několik desítek let nevrátili. Vzájemná důvěra byla narušena (Berkes: 2008).

Nedostatek karibu nebyl lovcem interpretován v logice „snížení stavu populace karibu v důsledku nadměrného lovu“, ale jako zasloužený trest za zradu a provinění lovců vůči jiným vnímajícím bytostem (Sandlos: 2007). Přestože je toto vnímání rozdílné, než by bylo z pozice evropské exaktní vědy (biologie nebo etologie), Scott a Berkes se domnívají, že kríjská interpretace není v žádném případě podřazená interpretacím vycházejícím z pozice evropských exaktních věd (Scott: 2007, Berkes: 2008). Kríové, stejně tak jako většina ostatních původních obyvatel, žijí v úzkém, existenčním vztahu se zvířaty, která loví. Vyvozují závěry z deduktivního odvozování z daných premis a posléze tyto závěry systematicky přezkoumávají ve vztahu ke svým momentálním i minulým zkušenostem (Scott: 2007, Berkes: 2008). Tradiční ekologická znalost Prvních národů je relevantní a musí být brána v potaz. Tím se prakticky myslí, že První národy by měly hrát významnou roli ve zřizování správních rad starajících se o přírodní bohatství, protože mají hodnotnou znalost (TEK) tohoto přírodního bohatství, byť artikulovanou v jiných pojmech a vyvozenou z jiné ontologie (Scott: 2007, Berkes: 2008).

- Domestikace a vlastnictví

Co se tedy vlastně myslí slovem ‚domestikace‘? Podle definice Websterova slovníku, se kterou pracuje Michael Asch, je slovo ‚domestikovaný‘ (*domesticated*) v protikladu k sousloví ‚divoká zvěř a rostlinstvo‘ (*wildlife*) a znamená: „přizpůsobený k úzkému soužití s člověkem skrze modifikaci růstu a vlastností za účelem získání potravy... a selektivního chovu“⁶ (Asch: 1989: 208). Naproti tomu Helen Leach říká, že „domestikací se myslí proces, při kterém lidé transformují volně žijící živočichy a rostlinstvo do užitečnějších produktů skrze řízené množení“⁷ (Leach: 2003: 349). V neposlední řadě, pro Ingolda, je možné mluvit o domestikaci, „když lze říci, že jsou živá zvířata integrována jakožto objekty do sociálně-ekonomické organizace lidské skupiny“⁸ (Ingold: 2000: 64). Tyto definice do významné míry odrážejí chápání pojmu ‚domestikace‘ v západní (především pak anglicky mluvící) společnosti.

Ingold také nabízí alternativní příběh přetváření vztahu mezi lidmi a zvířaty, kterému jsme začali říkat domestikace. Jak jsem už předestřela v podkapitole o důvěře a dominanci, Ingold rozlišuje mezi vztahem zvířat a lidí mezi loveckou a mezi pasteveckou ekonomikou. Domnívá se, že není možné od sebe oddělit způsob, jakým se lidské bytosti společensky vážou mezi sebou, od způsobu, jakým se lidské bytosti ‚společensky‘ vážou ke svému prostředí. Protože tyto dva způsoby, alespoň podle Ingolda, spolu korelují, jakákoli kvalitativní změna ve vztahu vůči prostředí se s největší pravděpodobností odrazí jak na vztahu lidí vůči zvířatům, tak na vztahu lidí vůči sobě navzájem (Ingold: 2000: 61). V pojednání nazvaném ‚Lov, oběť a domestikace zvířat‘⁹ Ingold předkládá

⁶ „Adapted to life in intimate association with and to the advantage of man, usually by modifying growth and traits through the provision of food”

⁷ „Domestication has come to mean the process by which humans transformed wild animals and plants into more useful products through control of their breeding”

⁸ Domestication “can be said to exist when living animals are integrated as objects into the social-economic organization of the human group”

⁹ Hunting, sacrifice and the domestication of animals

zajímavé srovnání mezi vztahem člověka a zvířat a mezi vztahem muže a ženy (Ingold: 1987).

Robert Berkhofer se ve své knize ‚Indián bílého muže: představy o amerických indiánech od Kolumba do současnosti‘ domnívá, že v koloniálním diskursu, který má zázemí v evropském osvícenství, existuje archetyp ‚divocha‘, který je zcela závislý na ‚divoké zvěři a rostlinách‘ a který žije v neprozkoumaném, nebezpečném místě zvaném divočina (Berkhofer: 1979, ale také například Etze: 1997 a Mills: 1997). Jemu opačný archetyp je ‚bílý (civilizovaný) muž‘, který se zmocnil přírody skrze domestikaci zvířat a rostlin (nebo do ní investoval svoji práci), a který žije v civilizovaném světě (Berkhofer: 1979). O tom, že z této dichotomie byly následně vyvozeny zásadní právní důsledky, svědčí nejenom existence, ale především praxe ‚objevitelské doktríny‘ a konceptu *terrae nullius*. Berkhofer vyslovuje názor, že původní Američané „nebyli zobrazováni takoví, jací jsou, ale pouze jako protipól k hodnotám bílého muže, jejich zobrazení sloužilo jako metafora v boji mezi divoštvím a civilizací¹⁰“ (Berkhofer: 1979: 93). V návaznosti na Berkhoferovu studii si Ingold všimá, že například Charles Darwin popisuje svoje znechucení nad domorodci z Ohňové země (Tierra del Fuego): „Nemohl jsem uvěřit, jak propastný byl rozdíl mezi divokým a civilizovaným člověkem: tento rozdíl je větší než mezi divokým a domestikovaným zvířetem, neboť člověk má ve své moci svoji situaci zlepšit¹¹“ (Darwin: 1860: 208, podle Ingolda: 2000: 62). „Při pohledu na takového muže si lze jen stěží namluvit, že jsme stejná stvoření patřící do stejného světa¹²“ (Darwin: 1860: 208, podle Ingolda: 2000: 62).

Evropští přistěhovalci pod záštitou svých evropských mateřských zemí zabírali půdu původních obyvatel. To bylo právně umožněno mimo jiné i konceptem ‚terrae nullius‘ (neboli země nikoho) a ‚objevitelskou doktrínou‘. *Terrae nullius* je výraz odvozený z římského práva, který je používán v mezinárodním právu a označuje území, která nikdy nebyla předmětem svrchovanosti nějakého státu. Díky této koloniální logice

¹⁰ „for themselves but only in counterpart to White values, as metaphors in the struggle between savagery and civilization“

¹¹ „I could not have believed how wide was the difference between savage and civilised man: it is greater that between a wild and domesticated animal , inasmuch as in man there is greater power of improvement“

¹² „Viewing such man one can hardly make oneself believe that they are fellow-creatures and inhabitants of the same world“

bylo právně v pořádku „osidlovat“ dnešní Kanadu evropskými imigranty, protože přeci nikomu půdu „nezabírali“, nýbrž „objevovali“ neosídlená území, která nikdo „nekultivoval“ (Anaya: 2000, Pratt: 2004). Právě slovo „nekultivovat“ je zásadní. Člověk může kultivovat zemi, tzn. obdělávat ji nebo ji nějakým jiným způsobem zušlechťovat. Ve chvíli, kdy ale člověk přetváří půdu, zároveň přetváří i vše, co na dané půdě žije. Z logiky věci můžeme říci, že když člověk kultivuje půdu, zároveň do určité míry kultivuje faunu a flóru nacházející se na dané půdě. Domestikuje neboli přetváří tedy zvířata a rostlinstvo skrze svoji práci.

John Locke ve svém spisu „*Dvě pojednání o vládě*“ z roku 1690 říká, že osobní vlastnictví (*property*) jedince je jeho přirozené právo vycházející z práce. Konkrétně v páté kapitole tohoto spisu Locke tvrdí, že individuální vlastnictví zboží a majetku je dáno lidským úsilím, které jedinec vynaloží, aby toto zboží vyrobil nebo užil ku prospěchu lidské společnosti (Locke: 1980 [1690]). Půda, fauna i flóra patří všem bez rozdílu, říká Locke, patří také „divokému Indiánovi“, který nezná obydlí a vlastnictví. Každý člověk ale vlastní sám sebe a toto právo mu nikdo nemůže uzmout. Práce jeho těla a jeho rukou je jeho vlastnictvím. Ve chvíli, kdy smíchá svoji práci s objekty přírody a přetvoří je, stávají se jeho majetkem¹³ (Locke: 1980 [1690]: kapitola 5: str. 18).

Následně Locke pokračuje, že ze zákonů logiky vyplývá, že když Indián zabije soba, může si ho ponechat, protože se stal jeho vlastnictvím. Tím, že ho zabil, a tak investoval svoji práci k tomu, aby ho získal, sob se stal jeho vlastnictvím. Před svým zabitím byl sob v „přirozeném stavu“ (*common state of nature*) (Locke: 1980 [1690]: 19). Stejně tak je to i s půdou. Protože divoký Indián půdu neobdělává, nezužitkovává její potenciál, nepatří mu, protože do ní nedává práci svých rukou (Locke: 1980 [1690]). Hodnota a vlastnictví věcí vzniká až tehdy, kdy je jedinec začne přetvářet svojí prací k užitku lidské společnosti. Do té doby půda, fauna, flóra i nerosty patří do společného světa přírody, a tedy potenciálně každému, kdo si je vezme a přetvoří.

¹³ „*Yet every man has a property in his own person: this no body has any right to but himself. The labour of his body, and the work of his hands, we may say, are properly his. Whatsoever then he removes out of the state that nature hath provided, and left it in, he hath mixed his labour with, and joined to it something that is his own, and thereby makes it his property*“ (Locke: 1980 [1690]: kapitola 5: str. 18)

Když například Američan obdělává půdu, říká Locke, pěstuje na ní obilí, aby mohl upéct chléb, suší na ní slámu nebo pěstuje otruby, tato půda i její výnosy patří tomuto hospodáři. Zároveň tento Američan vytváří hodnotu dané půdy. Naproti tomu, když Indián nechává být i dobrou půdu ladem, tato půda nemá žádnou hodnotu, protože ji nikdo nekultivuje (Locke: 1980 [1690]: str. 24-25). Domnívám se, že z tohoto textu je patrná konceptuální dichotomie mezi: 1) divokým Indiánem, který stojí v protipólu k civilizovanému Američanovi, 2) dichotomie mezi divokou přírodou, kterou nikdo neobhospodařuje, a kultivovanou (stejně tak jako kultivující) civilizací a v neposlední řadě, byť ne vyjádřeno zcela explicitně, 3) mezi divokými a domestikovanými zvířaty. Zároveň se domnívám, že tento osvícenský koloniální diskurs je stále do určité míry přítomný v legislativě kanadské konstituční monarchie, stejně tak jako ve způsobu, jakým kanadská vláda vyjednává podmínky pozemkových a finančních reparací s původními národy Kanady.

Může být překvapivé, že jsem si vybrala za příklad osvícenského koloniálního diskursu v kanadském kontextu právě myšlenky Johna Locka, který je obecně asociován spíše se Spojenými státy americkými a jejich ústavou. Janet Ajzenstat, profesorka na McMasterské univerzitě, ve své knize *„Kanadské základy: John Locke a parlament“* představuje detailní rozpor základních myšlenek stojících za vznikem kanadské legislativy a státu (Ajzenstat: 2009). Na základě textuální analýzy diskuzí a vyjádření „zakládajících otců Kanadské konfederace“ se Ajzenstat domnívá, že všech třicet šest otců včetně Hewitta Bernarda se přiklánělo k Lockovým vizím společnosti. Není tedy překvapivé, že Lockovo chápání práva, svobody a vlastnictví není pouze reflektováno, ale do určité míry přímo obsaženo v kanadské legislativě (Ajzenstat: 2009). Tím se autorka radikálně vymezila proti tvrzení Petera Russella, který říká, že zakládající otcové Kanadské konfederace nebyli sjednoceni společnou vizí, jak by měla nově vznikající země vypadat (Russell: 2008). Další důvod, proč je Lockovo pojetí vlastnictví relevantní pro tuto práci, je skutečnost, že Kanada, podobně jako mnoho dalších post-koloniálních zemí, do velké míry zakládá svůj vztah s původními národy na bázi „vlastnictví“.

Paul Nadasdy, antropolog působící na Cornellově univerzitě, ve svém odborném článku *„Vlastnictví“ a domorodé pozemkové nároky v subarktické Kanadě: několik*

teoretických úvah vysvětluje, že domorodý titul (*aboriginal title*)¹⁴ lze poměrně snadno chápat jako nemateriální vlastnictví, které reguluje legální vztahy, práva a závazky (Nadasdy: 2002). Právo se v tomto chápání do velké míry odvíjí od vlastnictví, které definuje vztahy, práva a závazky. Pakliže ale Denéové nevnímají zvířata, která loví, ani jako divoká, žijící v divočině a patřící nikomu, a zároveň ani jako domestikovaná, patřící těm, kteří se o ně starají, nýbrž je konceptualizují jako ‚vnímající bytosti‘, které samy sebe dávají člověku darem, je poměrně těžké mluvit o ‚vlastnictví‘ v Lockově slova smyslu. Lockovo pojetí vlastnictví, podobně jako další koncepty zmíněné dříve, nejsou Prvním národům Kanady vlastní. Na druhou stranu je v jejich existenciálním zájmu zachovat zdroje, na kterých jsou životně závislí. Strategicky se tedy nabízí jako poměrně nutně přijmout jazyk i rétoriku dominantní skupiny.

Mluvíme-li o vztahu mezi kanadskou vládou a Prvními národy Kanady, neměli bychom zapomínat na ty, kteří povětšinou, alespoň od druhé poloviny dvacátého století, hrají roli prostředníků mezi těmito dvěma stranami. Paul Nadasdy se domnívá, že existuje také jistý diskurs týkající se konceptu vlastnictví uvnitř samotné antropologické disciplíny (Nadasdy: 2002). Už v průkopnické antropologické studii Lewise Henryho Morgana z roku 1877 ‚Pravěká společnost neboli Výzkumy o průběhu lidského pokroku od divoštství přes barbarství k civilizaci‘ je otázka ‚vlastnictví‘ (*property*) zásadním konceptem (Morgan: 1954 [1877]). Morgan se domníval, že vlastnictví půdy vzniklo až jako přímý důsledek rozvíjejícího se zemědělství, a proto lovci-sběrači ještě pojem vlastnictví neznají, a žijí tak v prehistorické fázi lidské evoluce. Možnost, že by si lovci a sběrači mohli vytvořit stejně komplexní a distinktivní systém vztahů k půdě i mezi sebou navzájem se zdá být pro Morgana zcela nemyslitelnou (Nadasdy: 2002). Nadasdy se domnívá, že přestože Morganova teorie lidské evoluce má v pozdější antropologii jen

¹⁴ Tento domorodý titul je zcela zásadní koncept týkající se práv původních obyvatel v kanadském kontextu. Obecně se dá říci, že domorodý titul ‚tituluje‘ jeho držitele k určitým pozemkovým nebo územním právům. Kanadský právní systém vnímá domorodý titul jako *sui generis*: jako unikátní kolektivní právo na skupinové užívání území, které kdysi patřilo předkům držitele domorodého titulu. Kanadská vláda deklaruje, že toto právo není vyvozeno z nějakého externího zdroje, nebylo nikým ‚dáno‘ lidem držícím domorodý titul, nýbrž je vyvozeno z podstaty, z esence ‚indiánství‘ jeho držitelů. Práva vyvozená z domorodého titulu jsou v Kanadské legislativě oddělena od práv, kterými disponují ne-domorodí Kanadčané. Pro účely této bakalářské práce je třeba si uvědomit, že právo na samosprávu (nebo i na suverenitu) je odvozen právě z tohoto domorodého titulu (Clark: 1990)

málo zastánců, závislost mezi ‚vlastnictvím‘ půdy a zemědělstvím byla jen zřídka zpochybněna (Nadasdy: 2002). Například antropolog John Cooper ve své studii o Kríích z horního toku řeky Svatého Maurice tvrdí, že lovecká teritoria kríjských skupin představují skutečné vlastnictví v západním slova smyslu (Cooper: 1939). Konkrétně říká, že „teritorium dané skupiny je rozděleno na části téměř tak, jako je to zvykem mezi námi“¹⁵, třebaže bez umělých orientačních bodů, a každá z těchto částí patří konkrétní rodině (Cooper: 1939: 66). Cooper tedy tvrdil nejenom, že Kríové znali koncept ‚vlastnictví‘, ale také že se mezi nimi vyskytovalo přímo osobní vlastnictví. Nadasdy předpokládá, že jedno z možných vysvětlení, proč mnozí antropologové byli tak nekritičtí k pojmu ‚vlastnictví‘ je, že se ve snaze vyvrátit Morganův evolucionismus soustředili na to prokázat, že lovci-sběrači znají osobní vlastnictví, místo toho, aby jasně poukázali na skutečnost, že ‚vlastnictví‘ je především kulturní konstrukt (Nadasdy: 2002). Lze tedy sledovat prvotní tendence v antropologické vědě chápat ‚vlastnictví‘ jakožto důsledek zemědělského způsobu života. To mělo za následek domněnku, že lovci a sběrači Severní Ameriky koncept ‚vlastnictví‘ neznali. O několik desítek let později, ve snaze vyvrátit mnohé z teorií prvních antropologů, byla vyslovena domněnka, že lovci a sběrači Severní Ameriky naopak koncept ‚vlastnictví‘ znali, a dokonce že se u nich vyskytovalo osobní vlastnictví.

Na konci dvacátého století byla obecná taktika antropologů, publikujících na téma vlastnictví a práva původních obyvatel Severní Ameriky, rozšířit samotnou definici ‚vlastnictví‘. Obecně se pracovalo s axiomem, že „‚vlastnictví‘ je buďto vztah mezi osobami a věcmi nebo vztah mezi osobami zprostředkovaný skrze věci“ (Nadasdy: 2002: 250). Otázka, co lze považovat za ‚osobu‘, ‚věc‘ a ‚vztah‘ dala podnět k dalším diskusím¹⁶. Snaha přeformulovat definici pojmu ‚vlastnictví‘ tak, aby se dala používat jako univerzální termín i mezikulturně, vyústila podle Nadasdyho v závěr, že tedy lidé žijí jakožto společenské bytosti, komunikují s ‚věcmi‘ i mezi sebou, a tyto interakce mají

¹⁵ Reverend John Montgomery Cooper, profesor antropologie na Americké katolické univerzitě (*Catholic University of America*), která byla později přejmenována na Villenovskou univerzitu, se narodil jako Američan v Rockville v Marylandu. ‚Mezi námi‘ znamená mezi bílými Američany evropského původu.

¹⁶ Například Ash konceptualizuje zvíře jako osobu (Ash: 1989), Julie Cruikshank konceptualizuje ledovec jako osobu (Cruikshank: 2005), dále pak Hallowell (1960), Scott (1996), Nadasdy (2007)

určitý řád (Nadasdy: 2002). Marilyn Strathern, britská antropoložka, soudí, že pojem ‚vlastnictví‘ je již přežitý (*obsolete*) koncept, a že bychom od něj v antropologii měli zcela upustit (Strathern: 1984). Soudí tak na základě dojmu, že pojem ‚vlastnictví‘ je už ‚pře-teoretizován‘, a nenabízí tak adekvátní prostředky k hlubšímu pochopení společností a kultur.

V tuto chvíli by už mělo být poměrně jasné, že strategické užívání politicky nabitých slov hraje ve vyjednávání mezi Prvními národy Kanady a kanadskou vládou významnou roli. Domnívám se, že slova a slovní spojení jako ‚divočina‘, ‚divoká zvěř‘, ‚domestikovaná zvěř‘, ‚kultivace‘, ‚autenticita‘, ‚vlastnictví‘ atd. jsou slova spojená s osvícenským koloniálním diskursem. ‚Diskursem‘ mám na mysli koncept spojený s Michélem Foucaultem, který asociuje „systém myšlenek, idejí, představ a symbolických praktik“ (Whisnant: 2009: 1), a snad bych ještě doplnila – postojů a víry. Podobně jako Foucaulta mě zajímá, jakou roli hrají slova/termíny, která jsou součástí diskursů, ve společenských procesech a mocenských soubojích (Foucault: 2005 [1966]).

- Denéové / Metisové

Denéové (nebo také Déneové) jsou jedním z Prvních národů severní Kanady. Mluví athabaským jazykem, ve kterém slovo ‚dené‘ znamená ‚lidé‘. Athabaský jazyk patří společně s jazyky eyak, tlingit a haida (i když poslední jmenovaný provázejí kontroverze) do jazykové rodiny, kterou Edward Sapir pojmenoval na-dené (Sapir: 1915: 558, Bengtson: 1993). I přestože se občas stává, že jsou za Denéy považováni i severoathabašsky¹⁷ (*athabaskan*) mluvící obyvatelé Aljašky, v této práci budu slovem Dené označovat lidi, kteří hovoří athabašsky (*athabaskan*), sami sebe považují za Denéy, užívají práv a nároků vyplývajících ze zákona o Indiánech (*The Indian Act*) a žijí v Severozápadních teritoriích (*Northwest Territories*) a v teritoriu Nunavut (příloha 1).

Mezi hlavní skupiny Denéů patří například Čipevejové (*Denesuline*), kteří žijí východně od Velkého Otročího jezera (*Great Slave Lake*); Psí žebra (*Tlicho*), žijící mezi Velkým Otročím a Velkým Medvědí jezerem (*Great Bear Lake*); Otročí indiáni (*Deh Gah Got'ine* nebo také *Deh Cho*); Carrier (*Dakelh*); Kutchin a Tahltan (příloha 2). Přestože jsou

¹⁷ Jihoathabašsky mluví například Apači (říkají si Indé) a Navajové (Diné)

etnické rozdíly mezi Denéy bezesporu důležité, ve smluvních vztazích s kanadskou vládou hrají minimální roli. Pakliže je ve smlouvě upřesněno, o které (s kterými) Denéy se jedná, jsou rozlišováni na bázi své habituální lokace spíše než na bázi své etnicity. Protože se tato práce soustředí především na smluvní vztahy mezi Denéy a kanadskou vládou, na kterých lze demonstrovat diskurzivní boj mezi těmito stranami, nebudu se dále věnovat etnickým otázkám denéského národa.

Métisové (métis = franc. mestic, míšenec) jsou potomky původních obyvatelů a evropských kolonialistů, kteří se shlukují do společenství a berou se mezi sebou (Abel: 1992). Dnes tvoří Métisové svébytný národ, který je právně vnímán podobně jako První národy Kanady či Inuité. V roce 2006 se k métické národnosti přihlásilo přes 380 000 občanů¹⁸¹⁹²⁰. Historicky se Métisové dělili na ty s frankofonními a s anglofonními mužskými předky. V dnešních dnech mluvíme už ale o pouze jedné métické tradici/kultuře.

Z právního hlediska je zajímavý 35. článek Ústavy z roku 1982 (*Constitution Act, 1982*), která poskytuje určitou právní ochranu původním obyvatelům Kanady a zároveň definuje původní obyvatel Kanady (*Aboriginal People of Canada*) jako sestávající z Indiánů, Inuitů a kanadských Métisů²¹. Kdo ale může být považován za Métise (vezmeme-li v úvahu, že domorodé kořeny má zhruba polovina kanadské populace, tedy přes 16 milionů lidí), již daný zákon neříká.

Proto byl poměrně zásadní právní spor Regina versus Powley (září 2003)²². V roce 1993 byli poblíž Sault Ste. Marie, třetího největšího města Severního Ontaria, zadrženi dva

¹⁸ Kanadský statistický úřad, Statistics Canada, <http://www.statcan.gc.ca/tables-tableaux/sum-som/101/cst01/demo60a-eng.htm> přístup 27/4/2013, 19:25

¹⁹ Ráda bych tady upřesnila, že v Kanadě žije s největší pravděpodobností více lidí s jak evropskými, tak místními kořeny, kteří ale sami sebe nepovažují za métické příslušníky, a tudíž nefigurují v daném statistickém údaji.

²⁰ Métická národní databáze, <http://metisnationdatabase.ualberta.ca/MNC/>, přístup 28/4/2013, 18:02

²¹ „Ministerstvo domorodých vztahů a usmíření“, Ministry of Aboriginal Relations and Reconciliation, http://www.gov.bc.ca/arr/treaty/landmark_cases.html, přístup 27/4/2013, 19:55

²² *Case Name: R. v. Powley, Her Majesty The Queen*, (appellant/respondent on cross-appeal) v. **Steve Powley and Roddy Charles Powley**, (respondents/appellants on cross-appeal), and Attorney General of Canada, Attorney General of Quebec, Attorney General of New Brunswick, Attorney General of Manitoba, Attorney General of British Columbia, Attorney General for Saskatchewan, Attorney General of Alberta, Attorney General of Newfoundland and Labrador, Labrador Métis Nation, a body corporate, Congress of Aboriginal Peoples, Métis National Council ("MNC"), Métis Nation of Ontario ("MNO"), B.C. Fisheries Survival Coalition, Aboriginal Legal Services of Toronto Inc. ("ALST"), Ontario Métis and Aboriginal Association ("OMAA"), Ontario Federation of Anglers and Hunters ("OFAH"), Métis Chief Roy E. J. DeLaRonde, on behalf of the Red Sky Métis Independent Nation, and North Slave Métis Alliance, interveners, <http://www.canlii.org/en/ca/scc/doc/2003/2003scc43/2003scc43.html>

muži za ulovení losa mimo loveckou sezonu a bez lovecké licence. Tím, jak se strážníci domnívali, lovci/pytláci porušili článek 46 a 47(1) loveckého a rybářského zákona provincie Ontario (*ss. 46 and 47(1) of Ontario's Game and Fish Act.*). Tito dva muži, Steve Powley a jeho syn Roddy Charles Powley, se hájili tím, že patří k métiské komunitě, a proto mohou užívat práv Původních obyvatel (*Aboriginal Right*) k lovu. Naopak, pokračovali ve své obhajobě, je to právě ontarijská legislativa, kdo porušuje federální zákon a právo. Konkrétně, tím, že byli tito lovci zadrženi a los jim byl odejmut, bylo porušeno právo lovu Původních obyvatel, které této dvojici, patřící k métiské komunitě, právem náleží a které garantuje již zmíněná 35. sekce Ústavy. Výsledkem desetiletého soudního řízení bylo, že Nejvyšší soud Kanady a) jednomyslně potvrdil verdikty nižších soudů a oba Powleyové byli zproštěni obžaloby; b) bylo jasně definováno, co se myslí slovem „Métis“. Toto označení se nevztahuje na všechny jedince, kteří mají jak indiánské, tak evropské kořeny, ale k svébytnému národu, který vznikl ze spojení Indiánů a evropských přistěhovalců a má své zvyky a skupinovou identitu, která se liší od Indiánů, Inuitů i potomků Evropanů (R. v. Powley: 2003: 3). Jako métiskou komunitu lze chápat společenství Métisů žijících pospolu stejným způsobem²³ na stejném geografickém prostoru (R. v. Powley: 2003: 3).

Už teď je jasné, že lov je pro Métise (a Denéy) nejenom významnou ekonomickou činností, ale také hraje, jakožto „tradiční“ způsob obživy, významnou symbolickou úlohu v definování toho, kdo Métisové jsou, a to především v politickém a právním slova smyslu. Přestože je lov losů v Ontariu přísně regulován jak počtem udělených loveckých licencí, tak relativně krátkou loveckou sezonou, Nejvyšší soud jasně rozhodl, že Ontario musí respektovat métiské právo lovu za účelem získávání potravy, a to i v případě, že by losům na území Ontaria hrozilo vyhubení (R. v. Powley: 2003: 3). Lov je pro Métise a Denéy existenční potřebou, stejně tak jako způsob života a charakteristika toho, kdo Métisové a Denéové jsou. Smutný příklad toho, co se může stát, je-li První národ Kanady připraven o možnost lovit, a tak si zaopatřit základní existenční potřeby – když je mu upřena možnost žít tradičním způsobem života – ilustruje tragický příběh lubiconských Kríů (Goddard: 1991). Upřímně se domnívám, že v jejich případě je možné mluvit v politicky nabitějším rámci

²³ „Sharing a common way of life“ (R. v. Powley: 2003: 3)

termínů ‚ekocidy‘ a ‚genocidy‘²⁴, podobně jako to dělá v případě lakotských Siouxů antropolog Bornali Halder (Halder: 2003).

Druhá Kapitola

- Číslované smlouvy (*Numbered Treaties*)

Francouzští rybáři pravidelně připlouvali na lodích do dnešní Kanady zhruba od šestnáctého století. V tuto dobu se také začaly rozvíjet první obchodní vztahy mezi francouzskými rybáři a místními národy, především s Kríi (Abel: 1992). Kríové oslovili také vzdálenější národy, aby jim dodávaly kožešiny, které francouzští rybáři vykupovali. Kerry Abel ve své knize *„Bubnové písně: záblesky z denéské historie“* vysvětluje, že Denéové měli nepřímé ekonomické vztahy s Evropany minimálně jednu generaci před tím, než došlo k prvnímu osobnímu střetnutí s Evropany (Abel: 1992). K významnějšímu přímému kontaktu mezi Denéy a Evropany došlo na konci sedmnáctého století v nížinách Hudsonské zátoky (Abel: 1992). Příchod Evropanů měl pro Denéy sociální, zdravotní a ekonomické důsledky. Denéové začali trpět novými, do té doby v Americe neznámými nemocemi, které přivezli Evropané a proti kterým První národy neměly vytvořené protilátky (Abel: 1992). Příchod Evropanů také radikálně změnil sousedské vztahy mezi jednotlivými národy. Kríové, kteří obchodovali jak s příchozími rybáři, tak i se Společností Hudsonova zálivu (HBC), které měla zásadní postavení v obchodu s kožešinami, se dostali do konfliktu se sousedními národy, které měly zájem se také přímo účastnit směny kožešin (Abel: 1992).

V průběhu devatenáctého století se obchod s kožešinami významně rozrostl. Důležitou roli prostředníků v něm sehrály métiské rodiny, vzniklé spojením francouzských a britských mužů s místními obyvatelkami (Abel: 1992). Kanadská tundra je pro člověka relativně nehostinným územím, v kterém je úspěšnost přežití do velké míry závislá jednak na materiálním vybavení a také na znalosti prostředí a způsobů, jak v tomto prostředí přežít (Abel: 1992). Není tedy překvapivé, že se příchozí Evropané snažili spojit s místním

²⁴ „Speaking in a Language that Power Understands: A Case Study of the Lubicon Lake Nation”
Johana Musálková, nepublikovaná práce 2012, fakulta antropologie, University of Aberdeen

obyvatelstvem, které bylo k přežití materiálně vybaveno, stejně tak jako mělo tuto fundamentální znalost (Abel: 1992). Je velice pravděpodobné, že bez pomoci původních obyvatel by první evropští přistěhovalci nepřežili. Evropané se s původními obyvateli sbližovali skrze manželské svazky a směnu naturálií (Abel: 1992). V šedesátých letech devatenáctého století se rozšířily informace o nalezištích zlata na deněském území, což přimělo k příchodu na dané území další Evropany. Zároveň v důsledku neštovicových epidemií na jihu dnešní Kanady přicházelo na deněské území stále více příslušníků domorodých národů, tradičně lovcích v jiných teritoriích. Populace obyvatelstva deněského území se zněkolikanásobila (Abel: 1992).

Na konci devatenáctého století se také radikálně změnil mocenský vztah Deněů a evropských přistěhovalců, kteří si začali říkat Kanad'ané. Kanadská vláda investovala do zlepšení infrastruktury v subarktických teritoriích a dokázala zaopatřit pravidelné dodávky zboží: jídla, ošacení a náradí (Abel: 1992). Nově příchozí přestali být na Denějích existenčně závislí a vztahy a kooperace značně ochladly (Abel: 1992). Příděly potravin, především mouky, se zmenšily, ale zároveň se zmenšil také počet lovných zvířat a Deněové začali trpět nejenom nemocemi, ale také hladomory. Deněové znali hladomor v nepříznivých zimách i před příchodem Evropanů, nicméně podle výročních zpráv HBC i podle ústní tradice deněských starších klesl v devadesátých letech devatenáctého století počet vysoké zvěře tak markantně, že to nemělo v deněské lovecké historii obdoby (Abel: 1992).

Od devadesátých let devatenáctého století zaujala kanadská vláda stanovisko, že bez smlouvy o předání deněské půdy státu vláda nebude poskytovat těmto Indiánům, kteří tedy nemají Domorodý titul, materiální pomoc (Abel: 1992). Kanadská legislativa uznávala, že původní národy mají legální nárok (*title*) na území Severozápadních teritorií. S cílem vytvořit stát, který by sahal od ‚pobřeží k pobřeží‘, se kanadská vláda rozhodla, že je nutné, aby se První národy tohoto nároku vzdaly. Nárok na půdu, jak se kanadská vláda domnívala, mohl být převeden smlouvou mezi ní a Prvními národy. V každé Číslované smlouvě bylo Kanadskou stranou vyznačeno území, na kterém, jak se kanadská strana domnívala, původní národ tradičně lovil, a měl tedy na ni určitý nárok. Tohoto nároku se měl daný národ vzdát a výměnou získat: 1) podstatně menší území, jakožto svou rezervaci, 2) každoroční důchod, 3) prostředky k zemědělství, k lovu, rybaření a kladení pastí a v neposlední řadě 4) právo lovit,

rybařit a klást pasti na území, kterého se daný národ vzdal (*land surrendered*) (Abel: 1992). Těchto smluv, vzniklých mezi lety 1871 – 1921, bylo podepsáno jedenáct. Abel se ve své knize domnívá, že většina původních obyvatel vnímala tyto smlouvy jako dohody o garanci, že budou i nadále moci svobodně lovit, rybařit a klást pasti, a pakliže budou zdroje nedostatečné, vláda je zaopatří v dobách nouze (Abel: 1992). Zároveň Abel tvrdí, že se První národy domnívaly, že právo lovit, rybařit a klást pasti bude pro původní obyvatele exkluzivní, a tudíž nově příchozí přestanou pro původní obyvatele představovat konkurenci (příloha 3).

V roce 1899 a v roce 1921 podepsal deněský národ dvě smlouvy s britskou korunou, kde se vzdává svého nároku na tradiční lovecké území. Tyto dvě smlouvy spadají pod takzvané Číslované smlouvy (známé také jako po-konfederační smlouvy) mezi původními národy Kanady a Kanadskou monarchií (*Monarchy of Canada*). Smlouva Osm byla ujednána v červnu roku 1899 mezi Victorií, královnou Spojeného království Velké Británie a Irska a císařovnou Indie²⁵, a původními národy žijícími na území Malého otročího jezera. Týkala se 840 tisíc kilometrů čtverečních (84 milionů hektarů) půdy severní Albery, severovýchodní Britské Kolumbie, severozápadního Saskatchewanu a většiny jižní části Severovýchodních Teritorií. Problémy s její interpretací začaly již pár let po jejím podepsání a problematická je dodnes. V roce 1906 vydala Kanadská spravující rada omezení lovu bobrů. To vedlo ze začátku k deněskému potěšení, než se ukázalo, že omezení se týká všech, tedy i Deněů samotných. V deněské interpretaci bylo omezení v lovu v přímém rozporu s garancemi vycházejícími ze Smlouvy Osm (Abel: 1992).

Druhou smlouvou, kterou Denéové podepsali, je Smlouva Jedenáct z roku 1921. Tu podepsal Jiří V., král Spojeného království a britských dominií a císař Indie, s původními národy žijícími v Severozápadních teritoriích. Podobně jako všechny předešlé Číslované smlouvy, i tato se velice krátce po podepsání začala potýkat s různými interpretacemi jejího obsahu a zůstala rozporuplná až do dnešních dnů.

Od roku 1921 se všechny původní národy legislativně vzdaly nároků na kanadská území. Deněské chápání situace po roce 1921 je ale značně odlišné. Denéové „věřili, že

²⁵ Aby nedošlo k nedorozumění, raději zde připomenu, že sice dnes známe Kanadu jako součást Commonwealthu, ale až do roku 1926 byla Kanadská Monarchie nejprve součástí Spojeného království a poté britských dominií.

smlouvy byly projevy dobré vůle, kterými Kanada slíbila, že jejich ekonomika bude chráněna proti tlaku cizích osadníků a cizích lovců a že jim bude poskytnuta pomoc v časech útrap a nemocí. Zároveň Denéové vždy odmítali návrh, že by byli odkázáni do rezervací“ (Abel: 1992: 187). Navíc se zdá, pokračuje Abel, že si nebyli vědomi skutečnosti, že ze znění smlouvy jednoznačně vyplývá, že se vzdávají všech práv, nároků a privilegií jakékoli povahy ke své zemi (Abel: 1992: 187). Abel jasně říká, že nemůže být pochyb o tom, že výroky různých smluvních komisařů při podepisování Číslovaných smluv byly buďto zavádějící, nebo přímo chybné. Fatálně špatně byla původními obyvateli pochopena i skutečnost, že se v textu uvádí, že lov a rybaření bude povoleno pouze do té doby, dokud půda nebude kanadskou vládou vyžadována k osídlení, k hornictví, k těžbě dřeva, k prodeji či jiným účelům (Abel: 1992: 187). Tyto zásadní rozpory v chápání a vzájemné nepochopení se staly základem déle než 60 let trvajících neshod a hrají hlavní roli ve Smlouvě o kompletních pozemkových nárocích Sahtu Denéů a Métisů z roku 1993.

Ve zbývající části této bakalářské práce se pokusím podpořit předešlou teoretickou diskusí a obhájit svá tvrzení na konkrétních případech Předběžné smlouvy Denéů a Métisů (*The Dene/Metis Agreement in principle, 1988*) (DIAND: 1988), na kterou navazuje Smlouva o kompletních pozemkových nárocích Sahtu Denéů a Métisů (*Sahtu Dene and Metis Comprehensive Land Claim Agreement, 1993*) (DIAND: 1993), a Předběžná smlouva zabývající se Déline Sahtu denéskou a Déline Métiskou samosprávou (*Déline Self-Government Agreement in Principle for the Sahtu Dene and Métis of Déline, 2003*) (DIAND: 2003). Dalším důležitým zdrojem informací je také Dokument dvě a tři k předběžné smlouvě Denéů a Métisů (*Document Two and Three: Dene/Metis Agreement in Principle with the Federal Government*), který byl napsán pod záštitou Billa Erasma, prezidenta denéského národa, jako dodatečná vysvětlující část denéského a métiského stanoviska. V neposlední řadě si také беру na pomoc skvělý antropologický článek Michaela Asche *„Divoká zvířata: o určování zvířat, která Denéové loví, a o vyrovnání se s právními nároky původních obyvatel“* (Ash: 1989).

- Předběžná denéská/métiská smlouva, 1988 (*The Dene/Métis Harvesting Agreement in principle*)

Tato stosedmdesátidevítistránková Předběžná smlouva vyšla v knižní podobě v roce 1988, a díky tomu je lehce dostupná širší veřejnosti. Je však nutné si uvědomit, že je skutečně **„předběžná“**, což znamená, že jejím účelem je spíše poskytnout přehled, na kterých bodech se obě strany shodnou (Denéové a Métisové pochopitelně představují jednu stranu) a které body se musí ještě důkladně projednat. Číslované smlouvy Osm a Jedenáct podepsané v letech 1899 a 1921 se ukázaly jako neudržitelné a obě strany prokázaly, že mají zájem o nové smlouvě jednat. Touto novou smlouvou, která měla ukončit zmatek vyvolaný Smlouvou Osm a Smlouvou Jedenáct, je Smlouva o kompletních pozemkových nárocích Sahtu Denéů a Métisů z roku 1993. Předběžná smlouva z roku 1988 měla „jen“ připravit půdu pro tuto Kompletní smlouvu, která byla podepsána o pět let později.

Předběžná smlouva se může evropskému pozorovateli jevit jako velice výhodná pro Denéy a Métise, například proto, že jim garantuje přednostní práva k lovu, odkazuje se k jejich zvykům a praktikám souvisejícím s „divokou“ zvěří a přímým způsobem je zapojuje do plánování a správy divoké přírody. Na druhou stranu je v této smlouvě také řečeno, že divoká zvěř z principu své povahy nemůže být v osobním vlastnictví osob, a proto je spravována státem – stát je jejím „majitelem“. To, co je domestikované, se naopak nachází v osobním vlastnictví (Locke). To je velice komplikované, a smím-li soudit, velice nešťastné tvrzení. Původní Kanadčané tradičně „nedomestikovali“, v našem smyslu slova, žádné jiné zvíře než psa (který nebyl určený k jídlu) a jejich chápání živočišné říše je vzdálené dichotomii domestikovaného a divokého života. To ale neznamená, že nevnímají zvěř, na které jsou existenčně závislí, za svou a necítí vůči ní závazky a povinnosti.

V části týkající se sklizně jsou uvedeny tři pro nás důležité definice: 1) „**„sklízni“** je definován sběr, lov, kladení pastí nebo rybaření, které je v souladu s danou smlouvou nebo platnými právními předpisy“ (DIAND: 1988: 2). „**„Divokými zvířaty“** se myslí všechna *ferae naturae* ve volné přírodě zahrnující ryby, savce a ptáky“ (DIAND: 1988: 3). „**Ochranou přírody**“ se myslí správa populace divokých zvířat a jejich habitatu za účelem zachování její kvality a rozmanitosti, stejně jako zachování dlouhodobé optimální produktivity těchto zdrojů a zajištění udržitelnosti sklizně a jejího využití“ (DIAND: 1988: 4).

V části smlouvy věnující se otázkám „sklízně“ jsou artikulovány dva hlavní cíle. Za prvé je to úmysl do budoucna ochránit denéské a métiské celoroční právo sběru, lovu,

kladění pastí a rybaření na území, na kterém tyto národy ‚tradičně‘ lovíly (DIAND: 1988: 52). Tento první cíl je ale hned následován cílem druhým, zachovat a chránit volně žijící živočichy a aplikovat konzervační principy skrze plánování a management (DIAND: 1988: 53). Ve smlouvě jsou tedy artikulovány dva potenciálně problematické cíle, zachovat celoroční právo lovu pro Denéy a Métise a zároveň ochrana a zachování volně žijících živočichů. Michael Ascher si všímá, že první cíl je problematický především proto, že udělit přednostní právo lovu určité skupině (Denéům a Métisům), a tak znevýhodnit skupinu jinou (všechny ostatní Kanadány), je v přímém rozporu s liberálně-demokratickou ideologií, ke které se Kanada hlásí (Asch: 1989: 207). Jak už bylo vysvětleno v kapitole pojednávající o Johnu Lockovi, půda, fauna i flóra patří všem, dokud jedinec ‚nesmíchá‘ svoji práci s objekty přírody a nepřetvoří je. Až tehdy se stávají jeho majetkem (Locke: 1980 [1690]: kapitola 5: str. 18). Tento princip by byl narušen, kdyby jedna skupina, například Denéové a Métisové, měla přednostní přístup k těmto zdrojům na úkor zbytku společnosti.

Druhý cíl vytyčený v třináctém článku smlouvy má být docílen tím, že se zřídí správní rada na ochranu divoké přírody (dále už jen správní rada). Ta se má skládat z jedenácti členů. Pět členů má vzejít z kandidátů navržených Denéy a Métisy a dalších pět má vzejít z vládních kandidátů. Jedenáctý člen má vzejít z návrhu již zvolených deseti členů. Jestliže se ale na kandidátovi neshodnou, ona nebo on bude jmenován/a ministrem indiánských věcí a severského rozvoje (*Minister of Indian Affairs and Northern Development*) a ministrem obnovitelných zdrojů pro Severozápadní Teritoria (*Northwest Territories' Minister of Renewable Resources*) (DIAND: 1988: 75). To by v důsledku znamenalo šest hlasů pro Kanadány a pět hlasů pro Denéy a Métisy. Za účelem ochrany divokých zvířat je v kompetencích správní rady omezit denéské a métiské právo lovu i pod úroveň jejich potřeb (DIAND: 1988: 61-62). Z logiky věci vyplývá, že cíl dvě (ochrana divokých zvířat) je nadřazený cíli jedna (denéské a métiské právo celoročního lovu).

Ochrana divokých zvířat je tedy chápána jako povinnost státu. Tento postoj je ještě zdůrazněn na straně 53, kde je uvedeno, že ‚*nothing in this agreement is intended to confer rights of ownership in any wildlife*‘ (DIAND: 1988: 53). Jak už bylo řečeno, ‚divoká zvěř‘ (*wildlife*) nemůže být soukromým vlastnictvím, protože patří z principu všem, protože se nachází v přirozeném stavu (*common state of nature*). Také antropolog Peter Usher se domnívá, že kanadská legislativa neuznává právo na vlastnictví divoké zvěře nebo ryb před

jejich ulovením. Divoká zvířata, jakožto zdroj, jsou ve společném vlastnictví (*common property resource*) a jejich řízení a regulace je odpovědností státu, který tak zastupuje všechny své občany. Zdroje nacházející se ve společném vlastnictví občanů jsou tedy, ve svém důsledku, státním majetkem (Usher: 1984: 401). Asch na Usherovu interpretaci navazuje a soudí, že třebaže Koruna může být chápána jako vlastník divoké přírody, nechová se jako ‚soukromý‘ majitel v tom smyslu, že si ponechává všechny zisky z lovu. Naopak, působí spíše jako správce, jehož úkolem je zajistit, aby divoká zvířata, jakožto zdroj v přirozeném stavu, byla zachována. V případě, že se počty kusů divokých zvířat pohybují ve státem žádaných normách, část populace zvěře může být lovena (Asch: 1989: 209).

Asch, který v tomto případě vychází ze svých etnografických výzkumů uveřejněných v knize *‚Příbuzenství a bubnový tanec ve společenství severních Denéů‘*, tvrdí, že Denéové také soudí, podobně jako Kanadáné, že tělo zvířete po ulovení patří tomu, kdo jej zabil (Ash: 1988). To ale neznamená, na rozdíl od interpretace kanadské vlády, že zvíře před ulovením nepatřilo nikomu. Asch si všiml, že během práce v terénu měli Denéové tendenci mu vysvětlit svůj vztah ke zvěři, kterou loví, v metaforách ‚banky‘ nebo ‚mrazáku‘. Například náčelník J. Charlie z Fort McPhersonu řekl, že „delta je pro lovce jako banka“, nebo jako ‚sklad‘ (Asch: 1989: 210). Když mluvil náčelník Kodakin z Fort Franklin o Velkém Medvědím jezeře, řekl, že „celé jezero je jako jeden velký mrazák pro Fort Franklin. Naši předci ho užívali jako velký mrazák a my, stejně tak jako budou naše děti, ho užíváme jako jeden velký mrazák“ (Asch: 1989: 210). Z těchto vysvětlení došel Asch k závěru, že Denéové vnímají svou zemi jako zvířecí repositář, který patří exkluzivně jim (Asch: 1989: 210). Dá se také říci, že tento jiný koncept ‚vlastnictví‘ vychází z velké části ze skutečnosti, že daná zvířata nežijí v ‚neznámé divočině‘, ale žijí v místech, která Denéové vnímají jako svůj domov (Asch: 1989: 211). Zdá se tedy, že existují propastné rozdíly mezi konceptuálními ideologiemi, ve které Denéové vysvětlují svůj vztah ke zvířatům, která loví, a ideologií Předběžné smlouvy. Markantní konceptuální nesoulad se konkrétně projevuje v tvrzení, že zvířata, která Denéové loví, jsou ‚divoká zvířata‘, a tudíž nepatří Denéům, ale státu.

Po uveřejnění Předběžné smlouvy se strhla vlna diskuzí na dané téma. Ve snaze skloubit domorodé představy o vlastnictví se zněním vznikající Komplettní smlouvy padlo několik návrhů, jak by toho mohlo být docíleno. Například zmiňovaný Usher prosazoval již

o několik let dříve, konkrétně v roce 1984, koncept *„profit a prendre“*, vyvozený z anglického práva. *„Profit a prendre“* nereflakuje pouze právo lovu a rybaření, ale také právo profitovat z těchto zdrojů. Zatímco právo na lov poskytuje jedinci, který tohoto práva užívá, pouze příležitost lovit, právo *„profit a prendre“* zahrnuje nejenom příležitost lovit, ale také právo očekávat, že lov bude úspěšný (Usher: 1984: 411, Asch: 1989: 212). Toto *„právo na úspěch“* lze měřit například na základě úspěchů lovu v předchozích letech. V praxi to znamená, že když z nějakého důvodu není lov úspěšný, dotyčný má nárok na náhradu výnosů, o které přišel. Tento nárok na náhradu za ušlý zisk lovec s pouhým právem lovu pochopitelně nemá (Usher: 1984). Konceptuálně by to znamenalo, že kanadská vláda by byla vnímána opět jako správce divoké zvěře, s tím rozdílem, že by nejenom *„divokou zvěř“* spravovala, ale také že by těm, kteří mají právo *„profit a prendre“* garantovala úspěch. Zvěř, kterou Denéové a Métisové loví, by ale stále byla vnímána jako *„divoká zvěř“*.

Asch navrhoval, aby tradiční území, na kterém Denéové a Métisové loví (tedy to území, kterého se podle Číslované smlouvy Osm a Jedenáct vzdali), získalo status soukromého ranče. To by umožnilo vyloučit ne-denéské a ne-métické lovce z možnosti lovu na daném území. Zároveň by to znamenalo, že zvěř, kterou Denéové a Métisové loví, by byla vnímána spíše jako *„domestikovaná“*, nebo spíše, jak Asch navrhuje, jako *„vlastněná divoká zvěř“* (*owned wildlife*) či *„geneticky nemanipulovaná domestikovaná zvěř“* (*genetically unmanipulated domesticates*) (Asch: 1989: 212). Argument pro chápání zvěře, kterou tyto národy loví, spíše jako domestikované než divoké, je založený na třech skutečnostech. Za první, tato zvířata jsou pro Denéy a Métise nezbytná k jejich živobytí. Za druhé, Denéové a Métisové tato zvířata důvěrně znají. Tato znalost je paralelní se znalostí, kterou disponuje vlastník domestikované zvěře. Za třetí, Denéové a Métisové sami vnímají tato zvířata jako svá vlastní (Asch: 1989: 216).

Oba tyto návrhy by pravděpodobně byly jistým řešením, nicméně by musely být vyváženy markantními ústupky z denéské a métické strany. Konkrétně by tyto národy musely přijmout paralelní realitu, že loví *„divoká“* zvířata (*profit a prendre*), anebo že loví *„domestikovaná“* zvířata (soukromý ranč). Takovéto chápání ale odporuje denéské a métické konceptualizaci zvířat, která loví, jakožto *„vnímajících bytostí“* a stejně tak jejich vztahu k těmto zvířatům, který je konceptuálně založený na bázi důvěry.

- Dokument dvě a tři k předběžné smlouvě Denů a Métisů (*Document Two and Three: Dene/Metis Agreement in Principle with the Federal Government*)

Po uveřejnění Předběžné smlouvy, kterou podepsali Denéové a Métiská asociace s kanadskou vládou, zbylo stále mnoho nevyjasněných otázek. To je zřejmě hlavním důvodem, proč *Native Study Review*, odborný antropologický časopis vydávaný Saskatchewanskou univerzitou, vydal oficiální prohlášení, známé pod názvem *‚Druhý a třetí dokument: Předběžná denéská/métiská smlouva s federální vládou‘*. Denéové a Métisové došli k závěru, že když vláda vydala Předběžnou smlouvu, která sama o sobě jasně nevystihuje jejich náhled na věc, a to především v bodech, které byly stále ve vyjednávání, bylo by dobré vydat dodatečný dokument vysvětlující jejich stanoviska (Erasmus & Waldram: 1988). Druhý a třetí dokument byl sepsán Billem Erasmem, prezidentem denéského národa, a Jamesem Waldramem, antropologem působícím na Saskatchewanské univerzitě. Text je psán v první osobě množného čísla a slohově má, podle mého názoru, podobu manifestu. Zároveň poskytuje denéskou interpretaci toho, kdo Denéové jako národ jsou a jak se historicky vyvíjel vztah mezi nimi a evropskými přistěhovalci. Tato denéská interpretace, artikulovaná Erasmem a Waldramem, má z podstaty věci – je to jisté intermezzo mezi Předběžnou smlouvou a kompletním vyrovnáním – silně tendenční, ideologický a politický náboj:

„Vítejte v Denendeh. Denendeh znamená ‚země našeho lidu‘. My, Denéové, jsme žili v Denendehu po tisíce let. Během těchto let, řízení stvořitelem, jsme si sami vybrali způsob našeho života. Máme své náboženství, své hodnoty a chápání světa. Máme svůj jazyk, máme své zákony o tom, jak pečovat o naši zemi a jak spravovat náš lid. Po tisíce let jsme byli a stále jsme autonomní národ.

V raných dobách byli průzkumníci zcela závislí na našich znalostech země, o které tvrdili, že ji ‚objevují‘. Záviseli na nás s jídlem a ošacením, byli na nás závislí, když potřebovali zachránit, když se ztratili a když hladověli. Tito průzkumníci Denendehu, které Kanadané ctí jako své velké osobnosti – Hearne, Franklin a Mackenzie – byli pro nás sice možná odvážné, ale především bezbranné děti. Bez pomoci našeho lidu by nepřežili. V těchto raných dobách jsme se poprvé střetli s jejich rozdílnými hodnotami,

jazykem a zákony. Nestřetli jsme se ale s pochybnostmi, že naše země a naše právo o sobě svobodně rozhodovat patří jen nám.

Pak přišel obchod s kožešinami. I obchodníci byli na nás životně závislí. Záviseli na nás s jídlem i kožešinami, s kterými pak mohli obchodovat. Později si obchodníci začali přivážet své vlastní jídlo a zásoby z jihu a na Denéjích přestali být závislí. Nedlouho potom se obchod s kožešinami zhroutil a ceny kožešin se propadly. Našly se ale nové způsoby, jak využívat naši zemi, způsoby daleko děsivější.

V roce 1899 a v roce 1921 náš národ podepsal dvě smlouvy s Korunou. Pro náš lid představovaly tyto smlouvy dohody mezi dvěma národy. My se řídíme dohodami, protože si dohod vážíme a hodnotíme lidi a národy podle toho, jak dokáží držet slovo. Neuměli jsme číst ani psát, když se smlouvy uzavíraly, takže naše pochopení těchto smluv bylo založeno na tom, co nám bylo řečeno a co jsme slyšeli na smluvních schůzích. Na těchto schůzích jsme přislíbili, že budeme žít v míru a přátelství s příchozími. Na oplátku jsme slyšeli a pochopili, že Koruna nás bude respektovat jako autonomní národ, stejně tak jako bude respektovat náš způsob života. Tím, že Koruna uzná naše právo lovit, rybařit a klást pasti, zároveň akceptuje naši ekonomiku. Tím, že nám Koruna přislíbila zásobování sítěmi a municí, zároveň přislíbila naši ekonomiku podporovat a nepoškodit ji. Slyšeli jsme zástupce Koruny říkat, že tyto sliby budou v platnosti, dokud slunce vychází, dokud řeky proudí, dokud tato země existuje....

...v našich myslích je náš vztah s Korunou stále založen na stejných principech, jak jsme je chápali, když jsme smlouvy uzavírali. Ale protože psaná verze smlouvy je nesprávná, a protože vláda Kanady porušila sliby, které nám dali smluvní komisaři, musíme se vrátit na počátek a znovu vybudovat nejenom samotné smlouvy, ale především vztah denéského národa a Koruny, který Smlouvy reprezentují...“

(Erasmus & Waldram: 1988: 203-206)

V tomto manifestu Denéové deklarují, že jsou autonomním národem, který má právo mít pod svou samosprávou národní záležitosti, stejně tak jako území, které nazývají Denendeh, a vše, co se na daném území nachází. Dále prohlašují, že mají právo zachovat a rozvíjet svůj jazyk, tradice, zvyky a hodnoty stejně tak, jako mají právo rozvíjet své

institute a uplatňovat svá práva prostřednictvím těchto institucí. V neposlední řadě chtějí rovněž garance, že jejich *existující vlastnická práva* budou zachována (Erasmus & Waldram: 1988: 207). Je třeba vzít jasně na zřetel, píše prezident Erasmus a Waldram, že Předběžná smlouva se zaměřuje pouze na otázky vlastnictví a nakládání s půdou a s ní spojenými zdroji a nezabývá se právem na sebeurčení (*self-determination*) a samosprávu (*self-government*). Pakliže má dojít k dohodě, i tyto body musí být vyřešeny v Kompletní smlouvě (Erasmus & Waldram: 1988: 208).

Domnívám se, že razance, s kterou se Denéové v Druhém a Třetím dokumentu vymezují vůči Kanadánům, jakožto samostatný národ s vlastní historií, tradicí, náboženstvím, jazykem, zvyky a v neposlední řadě územím, má připravit půdu k dalším vyjednáním týkajícím se denéské samosprávy. Pakliže by bylo denéské samosprávy nad Denendeh dosaženo, mělo by to také zásadní důsledky pro denéské a métické právo lovu. Jak už bylo řečeno, kanadská vláda vnímá sama sebe jakožto správce ‚divoké‘ zvěře, kterou Denéové a Métisové loví. Tento postoj vychází z liberálně-demokratické tradice Kanady a s ní spojeného chápání ‚vlastnictví‘. ‚Divoká‘ zvířata patří potenciálně každému, kdo si je uloví. Vláda může regulovat lov počtem udělených loveckých licencí a obdobím jejich platnosti. Díky tomu je možné vnímat kanadskou vládu jakožto správce, jehož hlavním úkolem je regulovat počty divoké zvěře a chránit je před vyhubením, a to i na úkor loveckých práv Denéů a Métisů. Kdyby se ale Denéům povedlo získat samosprávu, role správce zvěře, kterou Denéové a Métisové loví, by mohla být převedena z kanadské vlády na denéskou vládu, aniž by byly zpochybněny liberálně-demokratické principy.

- Smlouva o kompletních pozemkových nárocích Sahtu Denéů a Métisů, 1993
(*Sahtu Dene and Metis Comprehensive Land Claim Agreement, 1993*).

Smlouva o kompletních pozemkových nárocích Sahtu Denéů a Métisů byla podepsána v září 1993 mezi kanadskou vládou, Sahtu²⁶ Denéy a Métisy²⁷ (příloha 4).

²⁶ V lednu roku 1993 byl vytvořen *Dene National Review Committee* (Národní denéský hodnotící výbor), aby jednal o budoucnosti denéského národa. Výbor cestoval po území Denendehu a jednal o případných změnách Denéské národní ústavy. Na 23. sjezdu Denéského národního shromáždění byla představena nová verze denéské ústavy a byly definovány společné cíle, kterých mělo být v nastávající

Jedná se o 159 stran textu, rozděleného do 29 článků a čtyř dodatků. Na rozdíl od Předběžné smlouvy je elektronická verze lehce dostupná široké veřejnosti (například na stránkách Kanadského ministerstva domorodých věcí a severského rozvoje)²⁸. V platnost vešla téměř o rok později. Je také třeba zdůraznit, že tato smlouva vysloveně spadá pod ochranu již zmiňovaného 35. článku Ústavy z roku 1982 (*Constitution Act, 1982*), která poskytuje právní ochranu původním obyvatelům Kanady a zároveň původní obyvatelé Kanady definuje. Smlouva o kompletních pozemkových nárocích přiznává Sahtu Deněům a Métisům vlastnictví 41 437 km² půdy v údolí Mackenzijské řeky a vlastnictví nerostných zdrojů na 1 813 km² této půdy. Dále se obě strany dohodly, že Sahtu Deněům a Métisům bude kanadskou vládou vyplaceno 75 milionů kanadských dolarů (v aktuálním kurzu doby sepsání smlouvy).

Tyto peníze, představující odstupné za půdu a reparace, dostanou zmíněné národy ve splátkách po dobu patnácti let. Na území, které Denéové a Métisové vlastní, ale již nevládní nerostné suroviny nacházející se pod tímto územím, se kanadská vláda musí nejprve dohodnout se Sahtu Denéy a Métisi, nežli začne těžit, anebo nežli dá povolení k těžbě. Zároveň musí být Sahtu Deněům a Métisům vyplacen každoroční podíl vyplývající ze zisků z těžby. Sahtu a Métisové mají podle této smlouvy celoroční právo

Smlouvě o kompletních pozemkových nárocích Deněů a Métisů dosaženo. Na tomto srpnovém sjezdu ve Fort Norman se Denéové žijící v Gwich'inu, Sahtu a Dogribském regionu rozhodli stáhnout své členství z denéského národa. V důsledku skutečnosti, že Sahtu Denéové odstoupili od denéského národa, mohli Sahtu Denéové podepsat Smlouvu o kompletních pozemkových nárocích nezávisle na zbytku Deněů. Představitelé denéského národa trvali na tom, že smlouva o Kompletních pozemkových nárocích musí být projednávána společně s otázkou denéské samosprávy. Proto v tuto chvíli mluvíme již o Smlouvě o kompletních pozemkových nárocích Sahtu Deněů a Métisů (ne pouze Deněů a Métisů). Zdroj: Dene Nation and Assembly of First Nations NWT <http://www.denenation.com/history.html> [přístup 17/06/2013]

²⁷ Konkrétně smlouvu podepsali: 1) Isadore Manuel, náčelník Deněů z Fort Good Hope, 2) Winston M'Neely, prezident Métisů z Fort Good Hope, 3) Joseph Kreetsen zastupující Denéy z Colville Lake, 4) Raymond Taniton, náčelník délinických Deněů, 5) Fred Doctor, náčelník Deněů z Fort Norman, 6) Rocky Norwegian, prezident Métisů z Fort Norman, 7) Roy Doolittle, prezident Métisů z Norman Wells, 8) George Cleary, prezident sahtu-denéské kmenové rady, 9) Norman Yakeleya, hlavní vyjednávač za práva sahtu-denéské kmenové rady a 10) Goerge Barnaby, viceprezident sahtu-denéské kmenové rady. V zastoupení za Její Veličenstvo královnu smlouvu podepsali 1) Paulina Browes, ministryně indiánských věcí a severního rozvoje, 2) John S. Rayner, ministerský náměstek a 3) Nellie Cournoyea v zastoupení vlády Severozápadních teritorií (DIAND: 1993).

²⁸ <http://www.aadnc-aandc.gc.ca/eng/1100100031147/1100100031164> [přístup: 12/06/2013]

na lov, kladení pastí a rybolov na ploše 280 238 km². V neposlední řadě je v této smlouvě přislíbeno, že kanadská vláda bude ochotna jednat o sahtu-denéské samosprávě (DIAND:1993).

Stejně jako v případě Předběžné smlouvy z roku 1988 se třináctý článek zabývá otázkami ‚sklizně‘. Opět jsou zde artikulovány dva hlavní cíle. Zaprvé smlouva garantuje denéské a métické celoroční právo sběru, lovu, kladení pastí a rybaření na území, na kterém tyto národy ‚tradičně‘ lovily (280 238 km² půdy). Pro ty, kteří nejsou subjektem smlouvy (ne-Denéjové a ne-Métisové) mohou být uděleny lovecké licence na lov sobů v rozmezí devadesáti dnů v roce. Lov stěhovavých lovných ptáků a rybolov jsou pro všechny (tím se myslí jak Denéové a Métisové, tak i ne-Denéové a ne-Métisové) povolen celoročně (DIAND:1993).

Zadruhé, stejně jako v případě Předběžné smlouvy, jde o to zachovat a chránit volně žijící živočichy a aplikovat konzervační principy skrze plánování a management, který má na starosti stát. Jak už bylo navrženo v Předběžné smlouvě, Smlouva o kompletních pozemkových nárocích deklaruje, že bude ustanovena správní rada na ochranu divoké přírody. Ta se bude skládat z jedenácti členů. Pět členů vzejde z kandidátů navržených Denéy a Métisi a dalších pět z vládních kandidátů. Jedenáctý člen bude zvolen těmito deseti členy, a jestliže se na kandidátovi neshodnou, bude jmenován/a vládními činiteli (DIAND: 1993).

Za účelem chránit divoká zvířata je v kompetencích správní rady omezit denéské a métické právo lovu i pod úroveň jejich potřeb. Konkrétně ve smlouvě stojí, že bude určen takzvaný *Needs Level* (základní potřeba) a celková povolená výše lovu. Tato celková povolená výše lovu bude rozdělena mezi všechny lovce, kteří mají právo lovu na základě domorodého titulu nebo na základě získané lovné licence. V případě, že základní potřeba je rovna celkové povolené výši lovu, mají Denéové a Métisové exkluzivní právo lovu. V případě, že by základní potřeba zmiňovaných původních obyvatel byla vyšší, než je celková povolená výše lovu, lovci nesmí překročit toto množství (DIAND:1993). Opět z logiky věci vyplývá, že tedy zvířata, která Sahtu-Denéové loví, jsou divoká a že ochrana ‚divokých zvířat‘ je nadřazena denéskému a métickému právu celoročního lovu.

Zajímavý je ale druhý dodatek této smlouvy, kde se kanadská vláda zavazuje k dalším vyjednáváním ohledně sahtu-denéské a métické samosprávy. Má vzniknout

Předběžná smlouva sahtu-denéské a métické samosprávy, kde bude, podobně jako v případě Předběžné smlouvy z roku 1988, uveden přehled bodů, na kterých se obě strany (sahtu-denéská a métická vs. kanadská vláda) shodnou (DIAND:1993). Jde především o to, aby byli stanoveny pravomoci a odpovědnosti Sahtu-Denéů a Métisů, kteří se zúčastnili Smlouvy o kompletních pozemkových nárocích. Národní vláda Sahtu-Denéů a Métisů má vzejít ze sahtských kmenových rad nebo nástupnických orgánů sahtu-denéských a métických vládních institucí.

- Předběžná smlouva zabývající se samosprávou délinských Sahtu Denéů a délinských Métisů (*Déline Self-Government Agreement in Principle for the Sahtu Dene and Métis of Déline*)

Otázka samosprávy Prvních národů je velice palčivým, ale zásadním tématem nejenom v Kanadském kontextu. James Anaya, zvláštní zpravodaj práv původních obyvatel pro OSN, ve své knize *„Původní obyvatelé a mezinárodní právo“* tvrdí, že pojem národního státu má své ideologické a praktické kořeny v evropských modelech politických a společenských organizací spojených s hierarchickou a centralizovanou mocí (Anaya: 2000). Ještě před evropskou kolonizací Severní Ameriky byli původní obyvatelé organizováni na bázi kmenových rad a příbuzenských vazeb: politické struktury byly decentralizované a často spojené ve svazech (Anaya: 2000). Stejně tak jako území, které domorodé skupiny obývaly, nebylo exkluzivní, ale spíše sdílené nebo se vzájemně překrývající. Anaya se domnívá, že samotný koncept národního státu, který kanadská vláda přijala za svůj, problematizuje možnost původních obyvatel užívat práv vycházejících na základě sdílené komunity (Anaya: 2000).

Komunity jsou totiž v národnostní ideologii pobízeny, stejně jako jednotlivé osoby, podvolit své zájmy pro dobro zájmů národních (Anaya: 2000). Proto, pakliže původní obyvatelé chtějí být vyslyšeni jak v konkrétním, tak v mezinárodním právu, je vhodné, aby byli považováni za národy tvořící národní státy (Anaya: 2000). Obecně vzato, původní obyvatelé Severní Ameriky převzali národnostní rétoriku a začali sami sebe nazývat národy od konce padesátých a začátku šedesátých let dvacátého století (Anaya: 2000). Anaya se domnívá, že tento „strategický obrát“ byl zčásti umožněn skutečností, že velká část

původních obyvatel v této době už získala vzdělání západního (západoevropského) typu (Anaya: 2000). Obecná znalost fungování dominantní společnosti a stejně tak její rétoriky umožnila původním obyvatelům předefinovat svůj požadavek na sebezáchovu v jazyku ‚autentické kultury‘, ‚tradičním způsobu života‘, ‚vlastnických práv‘ a ‚národních zájmů‘ (Anaya: 2000).

Předběžná smlouva zabývající se samosprávou delinských Sahtu-Denéů a delinských Métisů má osmdesát tři stran a byla podepsána v srpnu roku 2003 (DIAND: 2003). Klade si za cíl připravit půdu pro budoucí Konečnou smlouvu o samosprávě (*Final Self-Government Agreement*). Tato Předběžná smlouva byla podepsána delinskými Denéy, malou částí sahtudenéů, delinskou zemskou korporací, kanadskou federální vládou a provinční vládou Severozápadních teritorií (DIAND: 2003).

Na základě této smlouvy bude zřízena vláda delinského Prvního národa, která bude vládnout všem obyvatelům Deline, týká se tedy asi 850 jedinců. Samospráva zbytku Sahtu Denéů bude dále projednávána. Předběžná smlouva zabývající se delinských Sahtu-Denéů a delinských Métisů je pouze první z mnoha předběžných smluv vedoucích ke Konečné smlouvě o samosprávě, ke které se Kanadská vláda zavázala ve Smlouvě o kompletních pozemkových nárocích Sahtu-Denéů a Métisů z roku 1993 (DIAND: 2003). Jako zvláštní ustanovení si smlouva klade za cíl vypořádat se s otázkou 1) vlády, voleb a občanství, 2) vzdělání, 3) komunitních služeb, 4) ochrany dětí a rodiny, 5) pozemkových nároků, 6) sociálního bydlení a sociální podpory, 7) jazyku, kultury a náboženství, 8) řešení návrhů a sporů, 9) kapitálového transferu a jeho implementace a v neposlední řadě 10) využívání a hospodaření s půdou a ekonomického rozvoje.

Domnívám se, že pakliže Denéové a Métisové skutečně získají právo samosprávy, o které usiluje drtivá většina Prvních národů Kanady²⁹, bude to mít nejenom prakticky-legislativní, ale především závažné diskurzivní důsledky v konceptualizaci zvěře, kterou Denéové a Métisové loví. Jak již bylo řečeno, stát, zastupující všechny občany, vnímá sám sebe jako ‚správce‘ divoké zvěře, jehož účelem je postarat se o to, aby tato zvířata, která mohou za určitých předpokladů patřit každému, kdo si je uloví, nevyhynula. Kdyby

²⁹ Ke květnu 2013 kanadská vláda uzavřela 18 Kompletních smluv o samosprávě s Prvními národy Kanady týkajících se 32 komunit. Dalších 21 smluv o samosprávě je v procesu vyjednávání, <http://www.aadnc-aandc.gc.ca/eng/1100100016293/1100100016294> [přístup: 20/06/2013]

Denéové a Métisové získali vlastní samosprávu, mohla by tato role ‚správce‘ přejít z kanadské vlády na vládu denéskou. V liberálně-demokratické ideologii zastupuje vláda své občany, denéská vláda bude tedy zastupovat Denéy a Métise, a ne zbytek kanadské populace. To by v důsledku mohlo znamenat, že ‚divoká‘ zvířata sice stále patří nikomu před jejich ulovením, ale kolektivně patří denéskému a métiskému národu, které si tato ‚divoká‘ zvířata mohou potenciálně ulovit, a tím pádem i vlastnit. Tato případná možnost ‚vlastnictví‘ bude chráněna vládou, a to v případě denéské a métiské samosprávy ne kanadskou vládou, ale vládou denéskou. Pakliže bude ale samosprávy délinických Sahtu Denéů a délinických Métisů dosaženo, již uzavřená Smlouva o kompletních pozemkových nárocích Sahtu Denéů a Métisů z roku 1993 by mohla být v této věci poměrně problematická, protože explicitně přiznává právo ‚ochrany divoké zvěře a rostlin‘ kanadské federální vládě. Osobně se domnívám, že tato možná překážka byla jedním z důvodů, proč zbývající část denéského národa odmítla jednat o otázkách pozemkových reparací, ochraně přírody a samosprávy odděleně, jako to udělali Sahtu Denéové a Métisové.

- Strategický esencialismus

Aby Denéové a Métisové mohli dosáhnout svých požadavků, týkajících se pozemkových reparací, denéské samosprávy a celoročního práva lovu na tradičních loveckých územích, museli přejmout rétoriku vycházející z diskursu dominantní kanadské většiny. Tento diskurs je ale inkompatibilní s denéským a métiským vnímáním světa, přírody a jejich vztahu se zvířaty, která loví. Z pragmatického hlediska bylo pro Denéy a Métise výhodné, ne-li přímo nezbytné, artikulovat své požadavky v termínech ‚vlastnictví‘ a ‚národních zájmů‘. Nadasdy se v již zmiňovaném článku domnívá, že pakliže si původní obyvatelé žijící v moderním národním státu přejí uplatnit alespoň minimální formu kontroly nad svou zemí, je nezbytné, v zájmu legitimacy svých nároků, artikulovat své požadavky v rétorice, které dominantní skupina rozumí (Nadasdy: 2002) nebo, jak říká Richard Handler, původní obyvatelé musejí ‚*speak in a language that power understands*‘ (volně přeloženo: *mluvit jazykem mocných*) (Handler: 1991:71). V kanadském kontextu byl a je tento dominantní jazyk reflektován v rétorice liberální-demokracie a vlastnictví.

Gayatri Spivak, profesorka působící na Kolumbijské univerzitě a pravděpodobně jedna z nejvýraznějších postav post-koloniálních studií, pracuje s konceptem ‚strategického esencialismu‘, který je vzhledem k této práci velice relevantní. Co má Spivak na mysli, když používá koncept strategického esencialismu, je asi nejsrozumitelněji vystiženo v interview mezi Spivak a Ellen Rooney, profesorkou z Brownovy university (Spivak a Rooney: 1993). Spivak nemá na mysli ‚esenci‘, ústřední pojem esencializmu, jakožto něco základního, přirozeného, ahistorického a univerzálního, ale naopak pracuje s konceptem ‚esence‘ jako s produktem esencialistických soudů. Spivak navrhuje vnímat esencialismus v širším kontextu: esencialismus může být použit jako strategický prostředek k uskutečnění viditelného politického zájmu (Spivak & Rooney: 1993).

Utlačované skupiny, pokračuje Spivak, jako jsou například ženy nebo původní obyvatelé, jsou často objekty esencialistických soudů utlačovatelů³⁰. Utlačovaní ale mohou tyto esencialistické soudy využít ke svému prospěchu a konec konců tak také často činí. V rétorickém slova smyslu používají zbraně utlačovatele v boji za své zájmy (Spivak & Rooney: 1993). Dochází tak k významovému posunu pojmů, jako je například ‚vlastnictví‘ nebo ‚národ‘. Tím má Spivak na mysli, že tyto pojmy, původně působící v diskurzivním boji spíše jako hesla nebo jako ‚*master-words*‘ dominantní skupiny, jsou vytaženy z původního koloniálního kontextu a následně použity těmi, kteří byli kolonizováni. V situaci významového posunu se otázka esence stává otázkou regulativů politických koncepcí a požadavek artikulovaný převrácením esencialistického soudu se stává požadavkem významového posunu³¹ (Spivak & Rooney: 1993). Denéové a Métisové často artikulují své požadavky posunutím významu pojmů ‚tradice‘, ‚autenticita‘, ‚ochrana přírody‘, ‚vláda‘, ‚národ‘ nebo ‚právní nárok‘, které obrací ve svůj prospěch.

³⁰ Např. ženy nemohou v Saúdské Arábii řídit, protože k tomu nemají vrozené dispozice; Indiáni nedokáží žít v civilizaci, protože mají divokou krev, atd.

³¹ Např. ženy nemohou v Saúdské Arábii řídit, protože k tomu nemají vrozené dispozice, a proto by měly mít právo na osobního řidiče; Indiáni nedokáží žít v civilizaci, protože mají divokou krev, a proto by měli mít svoji vlastní zemi, ve které by mohli žít podle svých ‚necivilizovaných‘ zvyků vedeni vlastními autoritami atd.

Jako jeden z příkladů strategického esencialismu může být vnímána skutečnost, že původní obyvatelé Kanady prosazují své zájmy v národnostní rétorice. Jak už bylo popsáno výše, etnické skupiny, tvořící dnešní deněský národ, byly před příchodem Evropanů organizovány na bázi kmenových rad a příbuzenských vazeb. Jejich politické struktury byly decentralizované a často spojené ve svazech. Zároveň příslušnost jedince k nějaké skupině byla relativně mobilní a přechody od jedné komunity k druhé byly poměrně časté (Abel: 1992). Z perspektivy kanadské vlády i počáteční antropologické disciplíny byly ale tyto etnické komunity vnímány jako náležící k jednomu (byť abstraktnímu) celku, s jehož zástupci bylo možné uzavřít Číslované smlouvy. Tento esencialistický soud (že rozdílné etnické komunity sdílejí jednu společnou deněskou esenci) umožnil kanadské vládě uzavřít s Denéy smlouvu o předání půdy a přidělit jim Domorodý titul, což se ukázalo být pro Denéy negativní.

Od druhé poloviny dvacátého století začaly etnické komunity mluvící athabaským jazykem formovat centralizované hierarchické politické instituce. Nejdříve vzniklo Indiánské bratrství Severozápadních teritorií (*Indian Brotherhood of the Northwest Territories*) a v sedmdesátých letech byla vyhlášena existence deněského národa (*The Dene Nation*) (Fumoleau: 1984). René Fumoleau, antropolog a fotograf, je přesvědčen, že nemůže být pochyb o tom, že obě tyto organizace vnikly jako přímá reakce na existenci a kauzální dopady Číslovaných smluv Osm a Jedenáct (Fumoleau: 1984). Domnívám se, že vznik Indiánského bratrství Severozápadních teritorií a posléze deněského národa může být vnímán jako příklad strategického esencialismu. Ve stejném duchu se domnívám, že požadavek artikulovaný na bázi národní identity, který jsme viděli například u Dokumentu Dvě a Tři, může být vnímán jako příklad požadavku významového posunu.

Závěr

V této práci jsem se zaměřila na dvě konkrétní slova – přídavná jména – nacházející se v binární opozici: ‚domestikovaná‘ (*domesticated*) a ‚divoká‘ zvěř (*wildlife*). Toto konceptuální rozdělení má své kořeny v evropském koloniálním diskurzu, o kterém jsem přesvědčena, že je stále částečně přítomný v kanadské legislativě, a tím pádem hraje i důležitou roli ve vyjednáváních o právech Prvních národů. Tyto První národy, konkrétně denéský a métiský, ale konceptualizují zvěř, kterou loví, radikálně jinak než kanadská vláda. Denéové a Métisové konceptualizují tato zvířata jako ‚vnímající bytosti‘, které smysluplně reagují na jednání lovců. Vztah Denéů a Métisů k těmto zvířatům může být chápán jako založený na bázi ‚důvěry‘ spíše než na bázi ‚dominance‘. Rozdíly v konceptualizaci Prvních národů a kanadské vlády způsobují těžkosti ve snaze obou stran se dohodnout na tom, co komu patří a kdo má jaké pravomoci.

Co konkrétně interakce mezi rozdílnými konceptualizacemi způsobuje, jsem ukázala na příkladech nejvýznamnějších smluv mezi Denéy, Métisi a kanadskou vládou. Tyto smlouvy, které jsem představila výše, nebyly uzavřeny, alespoň podle jejich znění, mezi dvěma sobě rovnými stranami. Kanadská vláda se nacházela a podle mého názoru stále nachází v mocensky dominantní pozici. První národy jsou v pozici utlačované skupiny a snaží se ve svém vlastním zájmu strategicky artikulovat své požadavky nejvýhodnějším možným způsobem. Přestože tradiční znalost Prvních národů nabývá na vážnosti jak v akademickém světě, tak mezi euro-kanadskou většinovou populací, stále jsou patrné tendence ke koloniální esencionalizaci těch, kteří byli kolonizováni. Na druhé straně, díky tomu, že mnoho jedinců patřících k Prvním národům proniklo do euro-

kanadského způsobu uvažování a konceptualizace, První národy mohou využít tuto znalost ke svému prospěchu. Tím mám na mysli, že jsou schopny, a také tak často činí, re-artikulovat své požadavky v jazyku, který je kompatibilní s jazykem dominantní skupiny. Nežřídká se také stává, že využívají esencionalistické soudy dominantní skupiny, které měly pro První národy v koloniálním kontextu prvotně negativní efekt, k formulaci požadavků významových posunů, a dosahují tak efektu pozitivního.

Bibliografie

Abel, Kerry. (1992) *Drum Songs: Glimpses of Dene History*. Montreal: McGill-Queen's University Press

Ajzenstat, J. (2009) *The Canadian Founding: John Lock and Parliament*. Montreal: McGill-Queen's University Press

Anaya, J. S (2000) *Indigenous Peoples in International Law*. Oxford: Oxford University Press

Asch, M. (1989) Wildlife: Defining the Animal the Dene Hunt and the Settlement of Aboriginal Rights Claims. In: *Canadian Public Policy / Analyse de Politiques*, Vol. 15, No.2, pp. 205-219

Asch, M. (1988) *Kinship and the Drum Dance in Northern Dene Community*. Edmonton: Boreal Institute for Northern Studies and Academic Printing and Publishing

Bengtson, Johan D. 1994. Edward Sapir and the „Sino-Dene“ Hypothesis. In: *Anthropological science*. Vol. 102, No. 3, [str. 207-230]

Berglund, E & David Anderson “Towards an Ethnography of Ecological Underprivilege” in Anderson, David G. & Berglund Eeva. 2003. *Ethnographies of Conservation*, Oxford: Berghahn Books [úvod]

Berkes, Fikret. 2008. *Sacred Ecology*. New York: Routledge [Kapitoly 6, 10]

Berkhofer, F. Robert. 1979. *The White Man's Indian: Images of the American Indian from Columbus to the Present*. New York: Vintage

Bird-David. 1990. The Giving Environment: Another Perspective on the Economic System of Gatherer-Hunters [Current Anthropology](#), Vol. 31, No. 2 (Duben., 1990). str. 189-196

Bryman, Alan. 2008. „*Social Research Methods*“ Oxford: Oxford University Press

- Clark, B.** (1990) *Native Liberty, Crown Sovereignty: The Existing Aboriginal Right of Self-Government in Canada*. Montreal: McGillQueen's University Press
- Chrétien, Jean.** 1973. Statement made by the Honourable Jean Chrétien, Minister of Indian Affairs and Northern Development, on Claims of Indian and Inuit people. Ottawa: DIAND press release, 8. srpen
- Cooper, J.** (1939) Is the Algonquian Family Hunting Grounds System Pre-Columbian? In: *American Anthropologist*. Vol. 41, Issue 1 [str. 66-90]
- Cruikshank, Julie.** 2005: „*Do Glaciers Listen? Local Knowledge, Colonial Encounters, and Social Imagination*“ Vancouver: UBC Press.
- Cruikshank, Julie.** 2004. “Uses and Abuses of Traditional Knowledge” in Anderson, David and Mark Nuttall (eds) *Cultivating Arctic Landscapes: Knowing and Managing Animals in the circumpolar north* New York: Berghahn Books.
- Darwin, Charles.** *Journal of Researches during the voyage of HMS 'Beagle'*. Druhé vydání. London: Collins
- Erasmus, Bill. & Waldram, J.** (1988) Document Two and Three: Dene/Metis Agreement in Principle with the Federal Government. In: *Native Studies Review* 4, Nos. 1 & 2
- Eze, Ch. Emmanuel.** 1997. *Race and the Enlightenment: A Reader*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd
- Foucault, Michael.** 2005[1966]. *The Order of Things: An Archeology of the Human Science*. London: Routledge classics
- Fumoleau, R.** (1984) *Denendeh: A Dene Celebration*. Montreal: McGill-Queen's University Press
- Goddard, John.** 1991 *Last Stand of the Lubicon Cree*. Vancouver/Toronto: Douglas & McIntyre
- Halder, Bornali.** 2003. “Ecocide and Genocide“ – Explorations of Environmental Justice in Lakota Sioux Country in Anderson, David G. & Berglund Eeva. *Ethnographies of Conservation*. Oxford: Berghahn Books [Kapitola 6]

Hallowell, A. Irving. 1960 „Ojibwa ontology, behaviour, and world view“. in: Diamond, S., ed. *Culture in History: Essays in Honour of Paul Radin*. New York: Columbia University Press

Hekman, J. Susan. 1990. *Gender and Knowledge: Elements of a Postmodern Feminism*. Boston: Northeastern University

DIAND, Department of Indian Affairs and Northern Development. (1988) *Comprehensive Land Claim Agreement in Principle Between Canada and the Dene Nation and the Metis Association of the Northwest Territories*. Vydalo: Indian and Northern Affairs Canada

DIAND, Department of Indian Affairs and Northern Development. (1993) *Sahtu Dene And Metis Comprehensive Land Claim Agreement* Vydalo: Indian and Northern Affairs Canada

DIAND, Department of Indian Affairs and Northern Development. (2003) *Déline Self-Government Agreement in Principle for the Sahtu Dene and Métis of Délin* Vydalo: Indian and Northern Affairs Canada

Ingold, Tim. 2000. “[The Perception of the Environment](#)“ London: Routledge

Ingold, T. 1987. ‘Hunting, Sacrifice and the Domestication of Animal’ in *The appropriation of nature*. Iowa City: University of Iowa Press,

Kerry, A. (1992) *Drum Songs: Glimpses of Dene History*. Montreal: McGill-Queen’s University Press

Leach, M. H. 2003. ‘Human Domestication Reconsidered’ In: *Current Anthropology*, Vol. 44, No.3, [str.349-368]

Light, A. 1995. “Urban Wilderness” in David Rothenberg (ed.) *Wild Ideas*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Locke, J. 1980 [1690]. *Second Treatise of Government: Two Treatises of Government*. McPherson, C. B. ed. Cambridge: Hackett Publishing Company

- Mills, W. Charles.** 1997. *The Racial Contract*. New York: Cornell University Press
- Morgan, H. L.** 1954 [1877]. *Pravěká společnost, neboli, Výzkumy o průběhu lidského pokroku od divoštství přes barbarství k civilizaci*. Praha: Nakladatelství Československé Akademie Věd
- Nadasdy, P.** (2002) 'Property' and Aboriginal Land Claims in the Canadian Subarctic: Some Theoretical Considerations. In: *American Anthropologist*, Vol. 104, No. 1
- Nadasdy, P.** (2007) The Gift in the Animal: The Ontology of Hunting and Human-Animal Society. In: *American Ethnologist*, Vol. 34, No. 1, [str.25-43]
- Pratt, A.** (2004) Treaties vs. *Terra Nullius*: 'Reconciliation,' Treaty-Making and Indigenous Sovereignty in Australia and Canada. In: *Indigenous Law Journal*. No. 3 [str.43-60]
- Sandlos, J.** (2007). *Hunters at the Margin: Native People and Wildlife Conservation in the Northwest Territories*. Vancouver: UBC Press [str.7-20]
- Sapir, E.** (1915) The Na-Dene Languages: A Preliminary Report. In: *American Anthropologist*. Vol. 17, [str. 534-558]
- Scott, C.** (1996) Science for the West, Myth for the Rest? The Case of James Bay Cree Knowledge Construction. in: Nader, Laura, ed. *Naked Science: Anthropological Inquiry into Boundaries, Power, and Knowledge*. New York: Routledge [str. 69-86]
- Spivak, CH. G. & Rooney, E** (1993) In a Word: Interview. In: *Outside in the Teaching Machine*. New York: Routledge
- Strathern, M.** (1984) Subject or Object? Women and the Circulation of Valuables in Highlands New Guinea. In: Hirschon, R. ed. *Women and Property, Women as Proper* New York: St. Martin's Press
- Russell, P.** (2008) *Two Cheers for Minority Government: The Evolution of Canadian Parliamentary Democracy*. Toronto: Emond Montgomery Publications
- Rushforth, S.** (1992) The Legitimation of Belief in a Hunter-Gatherer Society: Bearlake Athapaskan Knowledge and Authority. In: *American Ethnologist* Vol. 19 [str. 483-500]

Rushforth, S. (1994) Political Resistance in a Contemporary Hunter-Gatherer Society: More Bearlake Athapaskan Knowledge and Authority. In: *American Ethnologist* Vol. 21 [str. 335-352]

Usher, P. (2004) Caribou Crisis or administrative Crisis? Wildlife and Aboriginal Policies on the Barren Grounds of Canada, 1947-60. In: David Anderson and Mark Nuttal (eds.) *Cultivating Arctic Landscapes*. Oxford: Berghahn Books.

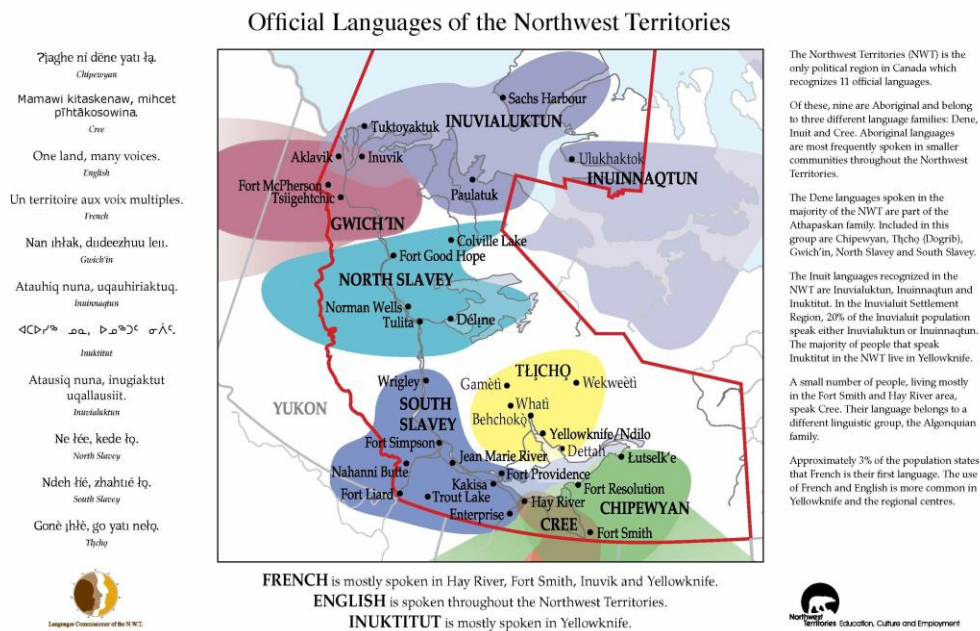
Usher, P. (1984) Property Rights, the Basis of Wildlife Management. In: *Proceedings of National and Regional Interests in the North Canada Arctic Resources Committee*.

Wenzel, G. (1991). *Animal Rights Human Rights: Ecology, Economy, and Ideology in the Canadian Arctic*. Toronto: University of Toronto Press. [Kapitoly 7-10]

Whisnant, C. (2009) Foucault & Discourse. A handout for HIS 389, Villanova University, http://www19.homepage.villanova.edu/silvia.nagyzekmi/cultural/foucault_discourse.pdf přístup 11/5/2013, 11:35

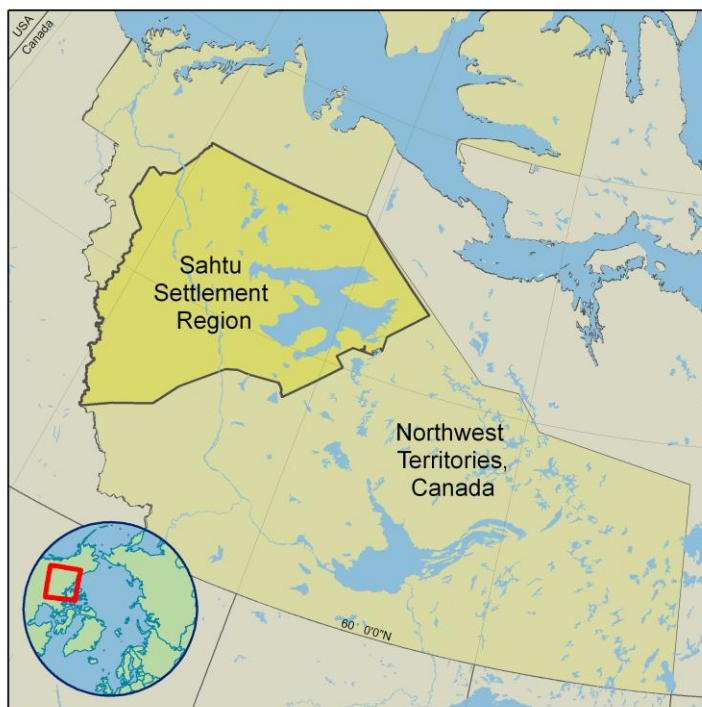
Příloha 1. – Mapa Kanady s barevně odlišenými provinciemi, zdroj: National Parks of Canada <http://canada.xf.cz/> [přístup 23/05/2013]

Příloha 2. – Mapa jazyků v Severozápadních teritoriích, zdroj DOBES <http://dobes.mpi.nl/projects/deline/language> [přístup 07/06/2013]

Příloha 3. – Mapa Číslovaných smluv, zdroj Wikipedia: Numbered Treaties http://en.wikipedia.org/wiki/Numbered_Treaties [přístup 07/06/2013]

Příloha 4. – Území Sahtu, zdroj: Světový fond na ochranu přírody (WWF) http://wwf.panda.org/what_we_do/where_we_work/arctic/publications/ab0305_a_plan_for_the_sahtu.cfm [přístup 19/06/2013]